

Slovenski Pravnik

Glasilo društva „Pravnika“ v Ljubljani

VSEBINA :

1. Dr. Joso Jurkovič: Administrativni spor po našem pravu . . .	1
2. Anton Lajovic: O mejah materialnega pravnega vodstva v civilnem postopku	17
3. Dr. Avgust Munda: Preklic predloga (§ 85 Kz.) in umik zasebne tožbe	26
4. Književna poročila	33
5. Razne vesti	42

Priloga: Odločbe Kasacijskega sodišča v civilnih stvareh III, št. 476—486.

V LJUBLJANI 1936

UREDNIK: DR. RUDOLF SAJOVIC

Tiskali J. Blasnika nasl., Univerzitetna tiskarna in litografija d. d. v Ljubljani. — Odgovoren L. Mikuš.

Rokopisi naj se pošiljajo:

Uredništvo „Slovenskega Pravnika“ v Ljubljani, Bleiweisova cesta 16/I

Izhaja mesečno. — Naročnina 60 Din na leto

Članarina (naročnina) naj se nakazuje na čekovni račun Poštne hranilnice, podružnice v Ljubljani št. 11.870 (Društvo „Pravnik“ v Ljubljani).

Administrativni spor po našem pravu.

Dr. Joso Jurkovič.

I.

Čl. 15. zakona o državnem svetu in upravnih sodiščih opredeljuje administrativni spor tako-le:

„Upravna sodišča sodijo o administrativnih sporih. Administrativni spor je spor samo med poedincem ali pravno osebo na eni in upravnim oblastvom na drugi strani; obstoji pa tam, kjer je z aktom upravnega oblastva oškodovana kaka pravica ali kak neposreden, oseben interes tožilca, zasnovan na zakonu.

Ali obstoji v danem primeru tak interes, se prepušča oceni sodišča.

Poedinec ali pravna oseba, ki ji je bila z aktom upravnega oblastva oškodovana kaka pravica ali kak neposreden, oseben interes, zasnovan na zakonu, lahko torej toži zoper dotični upravni akt pri upravnem sodišču. To, da lahko toži, sledi nedvoumno iz samega pojma administrativnega spora. Poleg tega ugotavlja to čl. 18. istega zakona, ki se glasi:

„Poedinec, ki mu je pravica ali neposreden, oseben interes, zasnovan na zakonu, oškodovan z nezakonitim aktom upravnega oblastva, ima pravico pritožbe samo na eno višje upravno oblastvo. Zoper odločbo tega upravnega oblastva lahko vloži tožbo samo na upravno sodišče. Če je to oblastvo minister, se vlaga tožba na državni svet.“

Smatram, da je razumeti v obeh členih določilo „zasnovan na zakonu“ tako, da se nanaša določilo na pravico in interes, kajti precej nerazumljivo bi bilo, kaj naj bi se hotelo doseči s tem, da bi bila pravica lahko osnovana na kakršnikoli pravni normi, interes pa samo na zakonu.

V smislu obeh členov se torej lahko toži samo tedaj, če je bila oškodovana pravica ali interes, zasnovan na zakonu, to se pravi, če je bil kršen zakon.

1. odst. čl. 23. istega zakona pa določa:

„Tožiti se sme:

1. da upravno oblastvo v svojem aktu sploh ni uporabilo ali ni pravilno uporabilo zakona ali zakonite uredbe;
2. da v predhodnem postopanju ni upoštevalo predpisov postopka“.

V smislu čl. 23. torej ni možna tožba samo tedaj, če je bil kršen zakon, ampak — vsaj v smislu točke 1. — tudi, če je bila kršena zakonita uredba.

Če se postavimo na stališče, da ne smemo zanemariti nobenega zakonskega določila, potem imamo ta-le pravni položaj:

Po čl. 15. sme tožiti samo tisti, ki mu je bila z aktom upravnega oblastva oškodovana kaka pravica ali kak neposreden, oseben interes, zasnovan na zakonu, ne more pa tožiti tisti, ki mu je bila z aktom upravnega oblastva oškodovana kaka pravica ali neposreden, oseben interes, zasnovan na zakoniti uredbi. Po čl. 23. pa sme tožiti, če se ni sploh uporabil, ali se ni pravilno uporabil kak zakon ali zakonita uredba, ali niso bili upoštevani predpisi postopka.

Če torej pripisujemo „zakoniti uredbi“ kak pomen, ne smemo združiti čl. 15. in čl. 23. v eno enoto, ampak moramo razlagati vsak člen zase. Potem bi to pomenilo: po čl. 15. lahko toži tisti, ki mu je bila z aktom upravnega oblastva oškodovana kaka pravica ali interes, zasnovan na zakonu, po čl. 23. pa sme tožiti vsakdo, če je bil kršen z aktom upravnega oblastva zakon ali zakonita uredba, ali če niso bili upoštevani predpisi postopka. To bi se torej reklo, da pozna zakon poleg tožbe vsled oškodovane pravice ali interesa v smislu čl. 15. še popularno tožbo v smislu čl. 23.

Če pa ne pripisujemo „zakoniti uredbi“ nobenega pomena, potem sta seveda čl. 15. in čl. 23. združljiva. Potem lahko toži tisti, ki mu je bila z aktom upravnega oblastva oškodovana kaka pravica ali kak neposreden, oseben interes, osnovan na zakonu, in sicer je bila oškodovana pravica ali interes vsled tega, ker upravno oblastvo sploh ni, ali ni pravilno uporabilo v svojem aktu kakega zakona, ali ni upoštevalo predpisov postopka. Potem tudi ni potrebno vzeti „zakona“ in „uredbe“ v tehničnem smislu, ampak je razumeti pod tema označbama kratko: pravne norme.

Ta razlaga ni samo enostavnejša od prve, ampak izključuje tudi precej neobičajno popularno tožbo. Vendar počakajmo za trenutek in pogledjmo, kako razlaga ta dva člena državni svet kot vrhovno upravno sodišče.

V to svrho si oglejmo sodbo št. 15.082 z dne 14. decembra 1924, ki se navaja kot „načelna odločba“¹ in ki naj vsled tega sledi v celoti, kakor je reproducirana.²

„Na tožbo dr. K. K. proti ukazu ministra za narodno zdravje z dne 31. marca 1923, s katerim je bil imenovan za šefa oddelka bolnice dr. A. N., je našel državni svet, da je ukaz nasproten zakonu.

Po čl. 21. zakona o državnem svetu in upravnih sodiščih se javlja v imenu države kot tožilec pri državnem svetu glavna kontrola tedaj, če je bil kršen zakon v korist poedinca z ukazom ali ministrsko rešitvijo. Iz tega pa se ne sme sklepati, da more tožiti pri državnem svetu zoper ukaz samo glavna kontrola, ampak samo, da toži ona v imenu države, kadar najde, da je bil zakon kršen v korist poedinca; s tem se torej ne izključuje možnost, da lahko tožijo tudi privatne osebe pri državnem svetu zoper ukaz, če najdejo, da je s prekršitvijo zakona oškodovana tudi kaka njihova pravica ali neposreden, oseben interes, zasnovan na zakonu, ker je ta pravica tožbe priznana poedincu v čl. 18. zakona o državnem svetu in upravnih sodiščih.

V tem primeru je tožilec sekundarni zdravnik in začasni vršilec dolžnosti šefa na oddelku, kjer je bil s tem ukazom imenovan za šefa dr. A. N., zato tožilcu ne more biti vseeno, kdo bo šef tega oddelka in njegov neposredni starešina, in je ta tožilec interes zaščiten v toč. 6. čl. 26. sanitetnega zakona, ki določa kvalifikacijo za šefa oddelka.

Zato se mora priznati tožilcu pravica do tožbe na osnovi imenovanega zakona in čl. 18. zakona o državnem svetu in upravnih sodiščih.

Pa tudi poleg tega bi se morala priznati tožilcu legitimacija za tožbo vsled tega, ker je upravno oblastvo s tem, da je razpisalo natečaj in sprejelo tožilca kot konkurenta, spravilo tožilca v nek specialen pravni odnos; rešitev tega odnosa pa mora posegati v njegove interese ter se mu mora vsled tega na osnovi čl. 18. zakona o državnem svetu in upravnih sodiščih priznati legitimacija, da pobija pravilnost razpisa in vsled tega tudi imenovanje, ki je bilo izvršeno na osnovi razpisa. Prehajajoč k sami tožbi je našel

¹ Ilić - Radovanović, odluke državnog saveta 1924—1928, 1930, I. knjiga, str. 77, št. 93.

² Radovanović, odluke državnog saveta 1919—1923, 1924, str. 482/3, št. 418.

državni svet, da ta ukaz ne ustreza zakonu iz naslednjih razlogov:

Po toč. 6. čl. 26. a) sanitetnega zakona morejo biti šefi oddelkov samo tisti zdravniki, ki imajo 5 let državne sanitetne službe, od katerih so prebili 2 leti v službi bolnice v tistem oddelku, kjer so šefi oddelkov. Iz odgovora ministra kakor tudi iz ostalih podatkov v tej stvari se vidi, da ni bil dr. A. N. nikdar v državni službi, da pa je bil za časa vojne l. 1912—1913 kakor tudi l. 1914—1919 v vojni službi kot rezervni major, in tudi če bi se moglo smatrati, da so ta vojna leta ekvivalentna letom državne sanitetne službe, ki jo zahteva zakon, nima dr. A. N. tistih dveh let državne bolnične službe v stroki, v kateri je imenovan za šefa oddelka.

Navzlic temu je bil s tem ukazom imenovan za šefa dotičnega oddelka in je bil s tem kršen zakon.

Navedba ministra, da se je izvršilo imenovanje na podlagi mnenja sanitetnega sveta, da ima dr. N. kvalifikacijo za šefa živčnega oddelka, je neumestna, ker ne more mnenje sanitetnega sveta nadomestiti zakona“.

S tem torej, da je bil imenovan za šefa oddelka nekvalificiran kandidat dr. A. N., je bil oškodovan po mnenju državnega sveta dr. K. K. v dveh svojih interesih, in sicer v interesu podrejenega uslužbenca, kateremu ne more biti vseeno, kdo je njegov starešina, in v interesu prosilca za mesto.

Poglejmo si najprej zadnji interes.

Dr. K. K. in dr. A. N. sta prosila za službo šefa oddelka v bolnici. Dr. K. K. je imel pogoje za službo šefa, dr. A. N. pa ne. Dobil pa je službo dr. A. N.

Tukaj se pač da reči, da je bil dr. K. K. oškodovan z aktom imenovanja v svojem neposrednem interesu. On je bil namreč nameščen na oddelku kot sekundarij in je bil vršilec dolžnosti šefa oddelka ter je verjetno, da bi bil dobil mesto, če ga ne bi bil dobil dr. A. N., zlasti če sta bila, kakor se zdi, samo dva prosilca. Nujno pa to ni: možno je, da bi bila služba ponovno razpisana, če bi je ne bil dobil dr. A. N. Vendar se dr. K. K. lahko smatra za interesenta v smislu čl. 15. zakona.

Drugačna pa je stvar z interesom, ki ga ima dr. K. K. na tem, kdo bo njegov starešina. To čuti tudi državni svet, zato je njegova obrazložitev težko umljiva.

Državni svet namreč pravi, da nastopa po čl. 21. zakona o državnem svetu in upravnih sodiščih kot tožilec pred

državnim svetom glavna kontrola, če je bil z ukazom ali ministrsko rešitvijo kršen zakon v korist poedinca. Iz tega pa da ne sledi, da ne bi mogel tožiti zoper ukaz tudi privatnik, če meni, da je bila s kršitvijo zakona oškodovana kaka njegova pravica ali neposreden, oseben interes, zasnovan na zakonu.

Dasi se sicer čl. 21., ki govori o tožbeni legitimaciji glavne kontrole, ne nanaša na poedinca, bi bilo vendarle razumljivo, da je vpletel državni svet ta člen v svojo sodbo. Poedinec namreč normalno toži zoper ukaz, ki se nanaša nanj, samo glavna kontrola toži po čl. 21. zoper ukaze, ki se ne nanašajo nanjo. In ker K. K. ne toži zoper ukaz, ki se nanaša nanj, ampak zoper ukaz, ki se nanaša na dr. A. N., bi bila v tem oziru paralela med dr. K. K. in glavno kontrolo razumljiva.

Pravim: bi bila razumljiva, kajti razumljiva ni. Nihče namreč ni mislil, da ne bi smel tožiti zoper upravni akt, s katerim je bil oškodovan na svoji pravici ali interesu, s glede na to, kdo je bil adresat akta. Zato bi bilo tem manj razumljivo, če bi bil to mislil državni svet. Da je vpletel državni svet v svojo sodbo čl. 21., so bili drugi razlogi.

Čl. 21. namreč, ki govori o tožbeni legitimaciji glavne kontrole in posebnih organov na sedežu upravnih sodišč, se začenja tako-le:

„Minister financ sme odrediti v svrhu zaščite zakonitosti in javnega interesa na sedežih upravnih sodišč posebne organe ...“

Organi na sedežih upravnih sodišč in glavna kontrola zastopajo torej „zakonitost in javni interes“, dasi v fiskalnem interesu. In za zakonitost in javni interes je šlo državnemu svetu. To se vidi iz tega, ker pravi državni svet, da je zaščitene tožilčev interes, kdo bo njegov starešina, v toč. 6. čl. 26. sanitetnega zakona, ki določa kvalifikacije za šefe oddelkov. Znano pa je, da so kvalifikacije predpisane v interesu službe, torej v javnem interesu, ne pa v interesu podrejenih uslužbencev. Vsaj z isto upravičenostjo kakor dr. K. K. bi bil namreč tožil proti imenovanju vsak bolnik dotičnega oddelka in celo vsak prebivalec okoliša, ki mu je bolnica namenjena. Če se je torej priznala tožbena legitimacija dr. K. K., se mu ni mogla priznati kot podrejenemu uslužbencu ampak kot zastopniku „zakonitosti in javnega interesa“.

Če pa je bila priznana dr. K. K. tožbena legitimacija kot zastopniku „zakonitosti in javnega interesa“, se mu vendar ni mogla priznati legitimacija na osnovi čl. 21., ki govori samo o glavni kontroli in posebnih organih na sedežu upravnih sodišč, ampak bi mu bila lahko priznana samo na podlagi čl. 23., če smatramo, da ne tvori ta čl. s čl. 15. enote. Potem imamo seveda popularno tožbo. Popularni tožbi pa se je izognil državni svet na ta način, da je pritegnil v svojo sodbo še čl. 18. (pravilno bi bilo čl. 15.) zakona o državnem svetu in upravnih sodiščih. S tem pa imamo navaden administrativen spor in sploh ni umevno, čemu je pritegnil državni svet v svojo sodbo še člen, ki govori o tožbeni legitimaciji glavne kontrole. Vidi pa se posredno iz sodbe, da smatra državni svet čl. 15. in čl. 23. za enoto.

Naj navedemo še, kako tolmači sodbo prejšnji sekretar državnega sveta Radovanović. On pravi:³

„Prinašamo to odločbo, ker je med najznačilnejšimi za tolmačenje, kdaj obstoji oškodovanje osebnega in neposrednega interesa, zasnovanega na zakonu, ki daje poedincu legitimacijo za tožbo.

Kar se tiče nepravilnosti samega ukaza, sledi nepravilnost iz drugega dela pripomb sveta in ni treba o njej dalje govoriti.

Kar se tiče same tožbene legitimacije, so razlogi, iz katerih je svet tožbo sprejel in razpravljaj, značilni zlasti vsled tega, ker so iz področja objektivnega administrativnega spora. Iz tega se vidi, kar z zadovoljstvom poudarjamo, da se smatra pri državnem svetu ali vsaj pri določenih njegovih oddelkih administrativni spor vsled oškodovanja osebnega in neposrednega interesa, osnovanega na zakonu, kot institucija objektivnega administrativnega spora.

To se jasno vidi iz obrazložitve sveta, v kateri je tolmačil tožilčev interes na najširši način in ga pojmoval kot moralni interes, ki tudi uživa zakonito zaščito. Tožilcu se dopušča, do vodi spor zoper tuj ukaz samo zato, ker smatra, da bi bil njegov moralni interes oškodovan s tem, ker bi prišla neka oseba na nek položaj. Da obstoji tak interes, je nedvoumno. Da je ta interes zajamčen z zakonom, se izvaja iz tega, ker je odredil sanitetni zakon v 6. toč. 26. čl. pogoje, ki jih mora izpolniti šef oddelka v bolnici.

³ O. c. str. 483/84.

Že samo na tej osnovi je priznal državni svet tožilcu pravico tožbe. Vendar je ta svoj sklep obrazložil in podprl še z enim razlogom. Ta razlog je v tem, da je minister narodnega zdravja razpisal natečaj za dotično mesto in se je udeležil natečaja tudi tožilec. Ko je razpisal minister natečaj, je moral postopati po pravilih natečaja; ker pa se je tožilec udeležil natečaja, je postal interesiran na izidu natečaja.

Oba razloga, kakor se vidi, ne govorita za zaščito nikakega subjektivnega interesa. Gornji razlogi državnega sveta dobe svoj polni smisel šele tedaj, če gledamo nanje s stališča objektivnega administrativnega spora, ki mu je glavni cilj, ne da bi zaščitil poedinca, ampak da bi zaščitil zakon ter poedinca preko zakona. Osnovni pogoj, da se sproži objektivni administrativni spor, je prekršitev zakona. Da bi bilo poedincu omogočeno, preprečiti kršitve zakona, se mu dopušča, da izpodbija zakonitost določene odločbe, če mu je oškodovan kakršenkoli interes. Oškodovanje kakršnegakoli poedinčevega interesa — razume se, zakonitega — se zahteva, da se ne bi pretvoril administrativni spor v neko vrsto popularne tožbe.“

Tudi komentar ne prinaša jasnosti. Komentar sicer poudarja, da ne gre v tej sodbi za nikak subjektiven interes in da je moči razumeti sodbo samo s stališča objektivnega administrativnega spora, ne razloži pa bistvenega, namreč: kako pridemo do tega nesubjektivnega interesa in do objektivnega spora: ali na podlagi čl. 21., ki govori o tožbeni legitimaciji glavne kontrole, ali na ta način, da čl. 15. in čl. 23. spojimo, ali pa, da jih razdružimo? To bi bilo potrebno najprej pojasniti. To tem bolj, ker pravi predsednik državnega sveta dr. Sagadin:⁴ „V svrhu zaščite materialnih državnih interesov je upravičena tudi glavna kontrola (vrhovni računski dvor), da izpodbija nezakonite upravne akte (tako imenovane objektivne upravnosporne stvari).“

Če povzamemo, bi rekli: kakor je pozdraviti prakso državnega sveta, da tolmači interes v najširšem možnem obsegu, (dasi večkrat ne gre tako daleč), se nam obrazložitev sodbe ne zdi dovolj jasna. Iz sodbe pa sledi vsaj posredno, da smatra državni svet čl. 15. in čl. 23. kot enoto. Zato si bomo ogledali sedaj ta dva člena s te strani.

⁴ Aus der Praxis des Staatsrates in Verwaltungstreitsachen, Zeitschrift für Ostrecht, 7. zv. seš. 1935, str. 960.

II.

V svrhu lažjega pregleda navedimo še enkrat oba člena.

Čl. 15.: „Upravna sodišča sodijo o administrativnih sporih. Administrativni spor je spor samo med poedincem ali pravno osebo na eni in upravnim oblastvom na drugi strani; obstoji pa tam, kjer je z aktom upravnega oblastva oškodovana kaka pravica ali kak neposreden, osebni interes tožilca, zasnovan na zakonu.

Ali obstoji v danem primeru tak interes, se prepušča oceni sodišča.“

Čl. 23. 1. odst.: „Tožiti se sme:

1. da upravno oblastvo v svojem aktu sploh ni uporabilo, ali ni pravilno uporabilo zakona ali zakonite uredbe;

2. da v predhodnem postopanju ni upoštevalo predpisov postopka.“

Sedaj se vprašajmo najprej: za kako pravico gre v čl. 15? Vobče bo šlo za subjektivno javno pravico, ker bo vsaj vobče osnovana pravica na normah, ki jih uporabljajo upravni organi. (Brezpomembna je za nas tukaj debata, ki se po navadi začena in končuje tako-le: civilna sodišča uporabljajo privatno, upravna oblastva pa javno pravo. Kaj pa je privatno in kaj javno pravo? Po navedbi par kriterijev, ki imajo polno izjem, sledi končno odgovor: privatno pravo je tisto, ki ga uporabljajo civilna sodišča, javno pa tisto, ki ga uporabljajo upravna oblastva.)

Subjektivna javna pravica je resda v konkretnem primeru lahko večkrat sporna, ker ni vedno jasno, ali je hotel zakon vezati oblastvo v korist poedinca ali v korist splošnosti. Dalje moti to, da se navajajo večkrat tudi kompetence oblastev kot pravice, dasi so to samo dolžnosti. K temu pride še, da se mnogim javnim pravicam ni moči odreči in jih celo moramo izvrševati. Vse to pa seveda nič ne spremeni na dejstvu, da so subjektivne javne pravice, četudi v konkretnem primeru ni vedno jasno, ali imamo pravico ali ne.

Če trdi nekdo, da ima subjektivno pravico: kakšen zahtevek ima? Vzemimo primer iz našega prava. § 13. zakona o državljanstvu določa: „Osebe, ki imajo pogoje iz § 12. toč. 1—7, pa so v trenutku vložene prošnje najmanj 30 let neprestano naseljene na ozemlju kraljevine Jugoslavije in niso izpolnjevale poslednjih 10 let nobenih obvez napram svoji dosedanji domovini, imajo pravico, da dobe

po redni poti državljanstvo kraljevine“. Kakšen zahtevek ima torej tujec, ki izpolnjuje te pogoje? Očividno ima materialen zahtevek, torej zahtevek, da se mu podeli državljanstvo. Če se mu ne da državljanstvo in se krši s tem subjektivna pravica, se mora nujno kršiti obenem objektivna norma § 15., na kateri je ta pravica osnovana. Možno pa je, da se krši poleg tega tudi kaka formalna norma.

Kakšen zahtevek pa ima tisti, ki uveljavlja interes? Lahko ima samo formalen zahtevek. Zato dr. K. K. v svoji tožbi ni uveljavljal, da bi se bilo moralo dati mesto njemu, uveljavljal je samo, da je bil postopek napačen, ker se je dalo mesto nekvalificiranemu prosilcu, on pa ima interes, da se postopa pravilno in se da mesto kvalificiranemu prosilcu. Mogoče bodo pri interesu mejni primeri, ko bo imel, ali se bo vsaj zdelo, da ima interesent poleg formalnega tudi materialen zahtevek, vendar je to za naše vprašanje brezpomembno. Nam je dovolj, da vemo, da se morajo nujno z oškodovanjem interesa kršiti objektivne formalne norme.

Iz tega sledi: ker se morajo pri oškodovanju subjektivne pravice nujno kršiti objektivni materialni in mogoče formalni predpisi, pri oškodovanju interesa pa nujno objektivni formalni predpisi, in ker sledi vse to iz čl. 15., se moramo vprašati: kakšen pomen ima potem še čl. 23., ki določa, da je moči tožiti, če so bili prekršeni materialni ali formalni predpisi?

Morda bi bil odgovor tak-le: Ker sta subjektivna pravica in interes kot osnovi za tožbo večkrat lahko sporna, se je pritegnilo s čl. 23. za osnovo tožbe še objektivno pravo, ki je pač manj sporno. Ampak ta prigovor ne drži. Ne morem namreč tožiti že tedaj, če so bili kršeni materialni ali formalni predpisi, ampak šele tedaj, če je bila s to kršitvijo oškodovana subjektivna pravica ali interes. To pa se pravi: določitvi subjektivne pravice in interesa se ne morem izogniti.

Iz tega vidimo: Če združimo čl. 15. in čl. 23. v enoto, vsebuje čl. 15. že vse to, kar vsebuje čl. 23., tako da je čl. 23. odveč. Če pa jih ne združimo, imamo na osnovi čl. 23. popularno tožbo. Morda se odraža ta alternativa nekoliko tudi v omenjeni sodbi državnega sveta. Vse to vzbuja sum, da čl. 15. in čl. 23. prvotno nista bila zamišljena kot enota, ampak sta za silo bila zvezana pozneje.

III.

Navedimo še enkrat 1. odst. čl. 23., sedaj pa v originalu:

„Tužiti se može:

1. što upravna vlast u svome aktu nije nikako primenila ili nije pravilno primenila kakav zakon ili zakonitu uredbu;

2. što u postupku, koji je prethodio, nije vodila računa o propisima postupka“.

Zdaj pa naj sledi 1. odst. § 76. saškega zakona o upravnem sodstvu iz l. 1900:

„Die Anfechtungsklage kann nur darauf gestützt werden:

1. dass das bestehende Recht nicht oder nicht richtig angewendet worden sei und die angefochtene Entscheidung hierauf beruhe;

2. dass in dem Verfahren, welches der angefochtenen Entscheidung vorangegangen ist, eine wesentliche Formvorschrift unbeachtet gelassen worden sei“.

Mislím, da ne bo spora o tem, da je naš čl. 23. več ali manj dobesedno povzet po § 76. saškega zakona. Zato je treba pogledati, kaj je nameraval saški zakonodajalec s to stilizacijo. Bühler,⁵ ki je najbolj podrobno in sistematično obdelal nemško upravno sodstvo, pravi:

„Motivi navajajo dva razloga, ki sta bila merodajna, da so uporabili ta sistem. Najprej naslonitev na dosedanje saško ničnostno pritožbo, ki je bila dopustna že, če je bilo kršeno veljavno pravo, in se ni zahtevalo poleg tega še oškodovanje subjektivne pravice, in potem, da so se s to formulacijo ognili težavnemu vprašanju glede pojma subjektivne javne pravice. S tem je, pravijo motivi, „odstranjeno z ozirom na sedanje stanje upravne zakonodaje včasí jako dvomljivo vprašanje, ki je vedlo tudi drugje večkrat do odklonitve pristojnosti, namreč, ali je hotela v konkretnem primeru prekršena pravna norma vezati samo oblastvo, ali je pa hotela dati obenem tudi poedincu subjektivno pravico“. Ne motimo se menda, če menimo, da je s tem namignjeno v prvi vrsti na razmere v württemberskem pravu. Vobče so torej sprejeli württemberski sistem, mislili pa so, da se bodo ognili nevšečnosti, ki nastaja iz pojma subjektivne javne pravice, in so hoteli na ta način ustvariti nov

⁵ Die subjektiven oeffentlichen Rechte und ihr Schutz in der deutschen Verwaltungsrechtsprechung, 1914, str. 420.

tip osnov za upravnosodno tožbo: tožbo na osnovi samo objektivnega prava“.

Tukaj je najprej zanimiva ugotovitev, da so se hoteli na Saškem s tem sistemom ogniti subjektivni pravici, ki jo je naš zakon pridržal, dalje pa vprašanje: kako so se ognili na Saškem popularni tožbi in kako je urejen administrativni spor v württemberskem pravu?

Kar se tiče Saške, določa § 73. istega zakona, da ima tožbeno legitimacijo samo „udeleženec“ (Beteiligter). S tem je seveda konec „tožbam na osnovi samo objektivnega prava“. Razložek je samo v tem, da mora odločati sodišče, ali je tožitelj „udeleženec“, namesto, da bi odločalo, ali ima „subjektivno pravico“. In ker lahko toži udeleženec samo, če je bil oškodovan na pravici ali — če bi vzeli pojem udeleženca v širšem smislu — na interesu, in ker predpostavlja oškodovanje pravice ali interesa nujno kršitev objektivnega prava, je § 76. odveč.

Administrativni spor na Württemberskem pa je urejen v čl. 13. zakona iz l. 1876, ki se glasi:

„Ausserdem entscheidet der Verwaltungsgerichtshof vorbehaltlich der hiernach bezeichneten Ausnahmen über Beschwerden gegen Entscheidungen oder Verfügungen der Verwaltungsbehörden, wenn jemand, sei es eine einzelne Person, ein Verein oder eine Korporation behauptet, dass die ergangene auf Gründe des oeffentlichen Rechts gestützte Entscheidung oder Verfügung rechtlich nicht begründet und dass er hierdurch in einem ihm zustehenden Recht verletzt oder mit einer ihm nicht obliegenden Verbindlichkeit belastet sei“.

Tukaj bi se na prvi pogled zdelo, da vendarle ni v našem zakonu poleg čl. 15. čl. 23. odveč: kajti tudi württemberski zakon ima poleg oškodovane pravice „odločbo ali odredbo, ki se naslanja na razloge javnega prava in ki ni pravno osnovana“, kar pač pomeni kršitev objektivnega prava. K tej stilizaciji pa pravi Bühler:⁶ „Čl. 13. ne pravi izrečno, da mora biti oškodovana pravica subjektivna, a v njej pravica, lahko je tudi subjektivna privatna pravica... Vendar pa naj bi bila vsled oškodovanja tudi subjektivne privatne pravice možna pritožba le tedaj, če se opira akt, ki je oškodoval pravico, na javno pravo. Ta pogoj je bilo potrebno posebej poudariti, dočim bi bil v primeru,

⁶ O. c. str. 326.

da se dovoljuje tožba le pri oškodovanju javne pravice, odveč, ker pač oškodovanje subjektivne javne pravice nujno predpostavlja kršitev objektivnega prava.“

Da predpostavlja oškodovanje subjektivne pravice nujno kršitev objektivnega prava, je razumljivo samo po sebi in je bil primer iz württemberskega prava odveč, zato ne bomo navajali še nadaljnjih primerov.

Vendar pa s tem stvar še ni odpravljena. Württemberski in v bistvu tudi saški zakon poznata samo subjektivno pravico. Naš zakon pa pozna tudi interes. Če je torej odveč navajati pri oškodovanju subjektivne pravice še kršitev objektivnega prava, ne sledi iz tega, da velja isto tudi glede interesa. Možno je, da je potrebno poleg oškodovanja interesa navesti tudi kršitev objektivnega prava.

Naš zakon govori o „neposrednem, osebnem interesu“. Ker dopušča tudi francoski državni svet tožbo zoper prekoračitev oblasti (*recours pour excès de pouvoir*) samo, če uveljavlja tožilec „*intérêt direct et personnel*“, ne bo menda prenačljeno, če smatramo, da je povzeta naša formulacija interesa po francoski.

Zato se moramo vprašati: ali zadostuje za tožbo pred francoskim državnim svetom, da uveljavlja tožilec samo oškodovanje interesa, ali pa mora uveljavljati poleg tega še kršitev objektivnega prava? Uveljavljati mora tudi kršitev objektivnega prava, in sicer lahko uveljavlja: 1. da je izdal akt nepristojen organ (*incompétence*), 2. da ima akt formalne hibe (*vice de forme*), 3. da je bilo kršeno z aktom materialno pravo in bile oškodovane pridobljene pravice (*violation de la loi et des droits acquis*), 4. da so bile prekoračene meje svobodnega preudarka (*détournement de pouvoir*).

Če pregledamo te razloge, bomo rekli, da se dajo strniti v dva: in sicer v kršitev formalnega in kršitev materialnega prava. Pri nepristojnosti bi bil sicer akt sam na sebi pravi, nepravilen pa je vsled tega, ker ga ni izdal organ, ki bi ga bil moral izdati, pri formalnih hibah je izdal akt sicer pristojen organ, vendar so bile zagrešene pri postopku napake, tako da bi bil akt nepravilen neglede na to, kateri organ bi ga bil izdal. V obeh primerih je hiba formalna. Če se je kršilo z aktom materialno pravo in oškodovale pridobljene pravice, se je grešilo zoper besedilo materialnega zakona. Če pa se je zagrešila prekoračitev (pravilneje: poneverba) svobodnega preudarka, se je grešilo zoper duh materialnega zakona.

+ Zlorača

Tako vidimo, da mora uveljavljati tožitelj v francoskem pravu poleg oškodovanja neposrednega in osebnega interesa tudi prekršitev objektivnih formalnih ali materialnih predpisov. Ali ne sledi iz tega, da mora veljati isto tudi pri nas, da je torej potreben čl. 25. poleg čl. 15. ravno vsled tega, ker je možna pri nas tožba ne samo vsled oškodovane pravice ampak tudi vsled oškodovanega interesa.

Mislim, da ta sklep ni pravilen. Ker pa bi vedlo predalet, če bi hoteli tukaj podati zgodovinski razvoj francoskega upravnega sodstva in analizirati sedanje funkcije državnega sveta, se omejimo samo na razlog pod 3. za „tožbo zoper prekoračitev oblasti“. Iz tega razloga se lahko toži, kakor že omenjeno, če se je „kršilo materialno pravo in oškodovale pridobljene pravice“. Ta razlog je bil privzet med razloge tožbe zoper prekoračitev oblasti l. 1831. Pred tem datumom so mogli tožiti iz tega razloga samo s tako imenovano navadno tožbo⁷ (*contentieux de pleine juridiction*), kjer odloča državni svet nalik civilnemu sodišču o nasprotnih pravnih zahtevkih upravnega oblastva in strank ter ni omejen samo — kakor je pri tožbi zoper prekoračitev oblasti — na razveljavljenje akta. Toži pa se lahko z navadno tožbo samo proti oškodovanju pravice, kakor se toži pri prekoračitvi oblasti samo proti oškodovanju interesa. Ko sta bili torej „kršitev materialnega prava in oškodovanje pridobljenih pravic“ prevzeta med razloge tožbe vsled prekoračitve oblasti, so „pridobljene pravice“ prenehale biti „pravice“ in so postale samo — „interes“, čeprav se izrečno imenujejo, „pridobljene pravice“. Tako imamo „prave“ pravice; vsled katerih oškodovanja se lahko toži z navadno tožbo, in „pridobljene“ pravice, ki niso pravice ampak interesi in se lahko uveljavlja njih oškodovanje s tožbo proti prekoračitvi oblasti. Vse to ni ravno logično in dela teoriji nekoliko preglavice. Berthélemy⁸ odloči kratko: „Od stare formule: kršitev prava in oškodovanje pridobljenih pravic lahko danes črtamo zadnje besede“.

Prej smo rekli, da ima tožitelj pri pravici materialen pri interesu pa formalen zahtevek. Ker pa se lahko toži proti „kršitvi prava in oškodovanju pridobljenih pravic“

⁷ Prevod ni adekvaten.

⁸ *Traité élémentaire de droit administratif*, 12. izdaja 1930. str. 1. 125.

samo, če je bil oškodovan interes, ima tožitelj pri tej tožbi samo formalen zahtevek. Da tudi Francozi stvar tako razumejo, sledi posredno iz tega-le mesta Berthélemyja:⁹ „Ali pomeni to, da se ne priznava tistim, ki so jim oškodovani interesi ne pa tudi pravice, nobeno sredstvo, da bi se branili? Pri obravnavanju „administrativnega spora za razveljavljenje“ (contentieux de l'annulation) bomo videli, da je ta trditev popolnoma točna v civilnem pravu, ne pa tudi v upravnem. To izvira odtod, ker je vezan vsak upravni akt vsaj na neke oblike, ki določajo vsaj pristojnost delujočega organa. Če so se te oblike kršile, če je bil izdan akt pod nepravilnimi pogoji, lahko zahteva tisti, čigar interesi so oškodovani, razveljavljenje akta“.

„V administrativnem sporu za razveljavljenje“ oziroma v tožbi zoper prekoračitev oblasti naj bi torej smel tožitelj uveljavljati samo formalen zahtevek. Ampak tudi če črtamo v tretjem razlogu za tožbo zoper prekoračitev oblasti „pridobljene pravice“, nam še vedno ostane „kršitev materialnega prava“. Tu pa ima tožitelj navzlic vsemu zatiskanju oči materialen zahtevek, kajti iz kršitve materialnega prava lahko sledi samo materialen zahtevek, torej pravica. (Iz tega pa se seveda ne sme sklepati, da je v javnem pravu vedno možna tožba zoper kršitev materialnega in formalnega prava. Kjer pa ni možna tožba, tam ni seveda pravice niti interesa ter tudi ne materialnega niti formalnega zahtevka.) In če bi bilo določeno samo, da je razlog za tožbo proti prekoračitvi oblasti oškodovanje interesa, pa se ne bi navajala obenem kot razlog tožbe tudi kršitev objektivnega prava, potem bi se pač s to tožbo, s katero se uveljavlja samo formalen zahtevek, težko tožilo proti „kršitvi materialnega prava in oškodovanju pridobljenih pravic“, to tem manj, ker je določena za materialne zahtevke, torej zoper oškodovane pravice, navadna tožba. Zato je pač potrebno, da je izrečno navedena kot razlog tožbe „kršitev materialnega prava“. Vsaj čudno pa bi bilo in bi zavajalo v zmoto, če bi se za tožbo, v kateri se uveljavlja samo formalen zahtevek, izrečno navajala kršitev materialnega prava, ne pa obenem tudi formalnega. Zato se navajajo tudi nepristojnost in formalne hibe. (Détournement nas tukaj ne zanima.) V francoskem pravu torej, kjer imamo dve vrsti tožbe, na eni strani tožbo vsled oškodovane pravice

⁹ O. c. str. 110.

na drugi strani pa tožbo vsled oškodovanega interesa, s katero pa se toži tudi vsled oškodovane pravice, ni samo razumljivo ampak potrebno, da se pri tožbi vsled oškodovanega interesa navajajo tudi razlogi objektivnega prava: kajti sicer ne bi bilo mogoče tožiti s to tožbo proti kršitvi materialnega prava in oškodovanju pridobljenih pravic. Zato pa se za navadno tožbo, kjer gre samo za pravice, ne navajajo nikaki razlogi kršitve objektivnega prava, ker bi bilo to tukaj odveč. Tako je v francoskem pravu stvar vsaj v tem oziru logična, dasi seveda s tem nočemo morda trditi, da bi imela pri tem logika odločilen pomen.

Pripomniti pa moramo, da izvaja francoska teorija iz tega, da se navajajo za tožbo zoper prekoračitev oblasti tudi razlogi kršitve objektivnega prava, za navadno tožbo pa ne, dokajšnje posledice. Pri navadni tožbi naj bi šlo za subjektiven administrativen, pri tožbi zoper prekoračitev oblasti za objektivni administrativen spor. Razlog navadne tožbe naj bi bil oškodovanje subjektivne pravice, razlog tožbe zoper prekoračitev oblasti pa kršitev objektivnega prava. Tako pravi Berthélemy:¹⁰ „Potrebno pa je pristaviti tukaj važno pripombo: namreč, da interes, ki se zahteva za dopustnost tožbe, ni razlog tožbe; svet ne bo razveljavil akta zato, da bi dal zadoščenje temu interesu. Interes je samo opravičba resnosti značaja tožbe, zato zadostuje navaden moralni interes. Razlog tožbe je hiba, na katero se tožitelj sklicuje in vsled katere zahteva razveljavljenje akta. Zakon dopušča, da uveljavlja to hibo samo tisti, ki ima kak interes na tem, da se hiba ugotovi.

Nasprotno pa je pri navadni tožbi oškodovana pravica sama razlog tožbe. Sodba se izreče za to, da se zadosti oškodovani pravici.“

To razlikovanje med subjektivnim in objektivnim administrativnim sporom se je zaneslo tudi v našo literaturo, kakor smo videli v komentarju sodbe državnega sveta.

Vendar je v našem pravu stvar drugačna. Pri nas nimamo dveh vrst tožbe, da bi se z eno uveljavljala pravica z drugo pa interes in obenem tudi pravica. Pri nas imamo samo eno tožbo za pravico in za interes in ni nobenega razloga, da bi navajali za razlog tožbe poleg oškodovanja pravice ali interesa tudi kršitev objektivnega prava. Kajti če je kršena pravica ali interes, mora biti nujno kršeno tudi ob-

¹⁰ O. c. str. 1. 119.

jektivno pravo. Iz tega sledi, da je pri nas navedba kršitve objektivnega prava, torej čl. 23., odveč. Če pa trdi kdo, da je čl. 23. potreben vsled tega, ker gre pri interesu za objektivni spor, torej samo za kršitev objektivnega prava, moramo vprašati: iz česa sledi to? Zakaj pa ne bi šlo potem tudi pri pravici za objektivni spor, zlasti ko je subjektivna javna pravica precej raztegljiv pojem? In potem: če gre pri interesu v bistvu samo za kršitev objektivnega prava, zakaj se ne vzame čl. 23. sam zase kot celota, da bi imeli popularno tožbo, pri kateri bi bilo nedvoumno, da gre samo za kršitev objektivnega prava? Čim pa je potrebno za tožbo oškodovanja interesa, je konec objektivnemu sporu.

Drugače bi bilo, če bi naš čl. 15. določal samo, da se lahko toži vsled oškodovanja interesa. V tem primeru bi imel tožitelj samo formalen zahtevek, to se pravi, bi tožil lahko samo vsled kršitve formalnih predpisov. Če naj bi lahko tožil tudi vsled oškodovane pravice, bi bilo potrebno izrečno navesti kot razlog tožbe kršitev objektivnega materialnega prava. Ker pa bi navedba kršitve samo objektivnega materialnega prava pri formalnem zahtevku zavajala v zmoto, bi bilo potrebno navesti tudi kršitev formalnega objektivnega prava.

Če povzamemo, bi rekli: naš zakonodajalec je strnil v eno določbo administrativni spor vsled oškodovanja pravice in administrativni spor vsled oškodovanja interesa. Ker je povzel formulacijo interesa po francoskem pravu, je mogoče, da je povzel po njem tudi kršitev objektivnega prava. Pravimo, da je mogoče, kajti gotovo ni. Pri formulaciji kršitve objektivnega prava se namreč ni naslonil na francoski ampak na saški vzorec. Glede saškega administrativnega spora pa smatra teorija in zlasti praksa, da gre v bistvu samo za pravice. V vsakem primeru je pri nas navedba kršitve objektivnega prava odveč.

Ozrimo se samo mimogrede še na dve vprašanji.

Da se je s tem, ker se ne dopušča tožba samo vsled oškodovanja pravice ampak tudi vsled oškodovanja interesa, krog tožbenih upravičencev silno razširil, je jasno. Vprašanje pa je: ali je tudi tisti, ki ima pravico, zaščiten poleg tega v kakem oziru s tem, ker je dovoljena tožba vsled oškodovanja interesa? Normalno ne, ker ta zaščita ni potrebna, ker je pač pravica dovolj zaščiten. V izrednih primerih pa vendarle. Če komu predpišejo prenizek davek, on pa bi rad, da ga višje, torej pravilno, obdavčijo, ker na-

merava posestvo prodati in upa, da ga bo prodal mnogo dražje, če bo višje obdavčeno, ne bi mogel zoper prenizko odmero tožiti vsled oškodovane pravice pač pa vsled oškodovanega interesa.

In drugič: naš državni svet razlaga, kakor smo videli, interes v najširšem smislu, kar je samo pozdraviti, ne pripušča pa vobče tožbe proti uredbam. Ali je to čisto pravilno? Uredba je abstrakten akt upravnega oblastva, ki ne posega neposredno v pravice in dolžnosti. Če bi bila pri nas možna tožba samo vsled oškodovane pravice, potem seveda ne bi bila možna tožba zoper uredbo, ker uredba, kakor rečeno, ne more posegati neposredno v pravice. Ampak pri nas je možna tožba tudi zoper oškodovanje interesa in oškodovanje interesa je z uredbo možno. Pomislimo na primer, da bi bila razglašena nezakonita uredba, ki naj bi dobila obvezno moč šele čez par mesecev po razglasitvi, a bi že s samo razglasitvijo težko oškodovala kredit nekega sloja prebivalstva. Ali naj čakajo prizadeti mesece, da bodo izdani na podlagi uredbe upravni akti, zoper katere bodo šele lahko tožili, ko bo škoda morda nepopravljiva? Poleg tega ne določa čl. 15., da mora biti oškodovana pravica ali interes „z upravnim aktom“, torej s konkretnim aktom, ampak „z aktom upravnega oblastva“, kamor prištevamo tudi uredbo. Torej ni tudi v tem oziru nobenega pomisleka.

O mejah materialnega pravnega vodstva v civilnem postopku.

Anton Lajovic.

I. Kakor znano, je duševni oče avstrijskega civilnega postopnika Franc Klein. Ker je naš civilni postopnik z neznatnimi spremembami prevzet po avstrijskem, je vsaj zanimivo vedeti, kako je o glavnih idejnih smernicah svojega procesa in posebej o našem vprašanju mislil Klein sam. V daljši seriji člankov pod naslovom „Pro futuro“, izišlih leta 1890 v reviji „Juristische Blätter“, je Klein že obširno pokazal idejne smernice za bodoči civilni postopek, ki ga je kasneje v nekaterih detajlnih vprašanjih natančneje razmotrival v svojih „Predavanjih“. Njegove misli so razvidne

tudi iz njegovega postumnega dela „Avstrijski civilni proces“.

Že v svojih člankih ostro napada takozvano „razpravljalno maksimo“, ki jo smatra, da izhaja iz ideje, da naj bosta pravdni stranki absolutna gospodarja procesa; mnenja je, da izvira ta misel iz anahronistične predstave, da je civilno pravdo smatrati za borbo med strankama, ki gresta, vsaka suverensko razpolagajoča s svojim pravnim gradivom v medsebojni boj z vsemi sredstvi, dokler ne bi uničila nasprotnika. Temu individualističnemu stališču stavlja nasproti socialni vidik državne pomoči in meni, da je zato treba sodnika opremiti s pravico, da smotreno posega v postopek. Že ta čas je postavil Klein temeljno smernico, ki jo v kasnejših svojih spisih tudi vzdržuje, in ki je našla izraza tudi v materialijah k avstrijskemu civilnemu procesu, namreč smernico, da tvorijo edino naravno mejo poseganju sodnika v proces samo: stvarni predlogi strank.

V svojih „Predavanjih“ in pa v posmrtni knjigi o avstrijskem civilnem procesu je Klein formuliral pobližje svoje že zgoraj omenjene misli. Pravi, da so stari avstrijski redi smatrali civilni spor za privatno stvar, ter da je iskati razlogo za to mišljenje v takozvani „naravnopravni“ filozofiji, ki je naravno svobodo smatrala za neprecenljivo dobrotno. Isto misel da so pozneje prevzele liberalno-individualistične doktrine. Klein meni, da se je ves evropski kontinent že odvrnil od takega „liberalnega“ naziranja, da je zato torej treba na civilni proces gledati iz socialnega vidika. Pravni spor je treba šteti med „nezgode v obratu“, nikakor ga ni mogoče smatrati kot neposredno produktivno udeleževanje. Ker je pravni spor rana na družbenem telesu, je treba, da je sodba zdravilo rani. Zato pa je treba civilni proces smatrati za dobrobitno ustanovo. Procesno vodstvo sodnika pomeni obenem udeležbo države in družbe na zasebno-pravnih sporih.

Po Kleinovem mnenju je za dober civilni postopek potrebno, da sta združena v njem pravilno razpravljalni in preiskovalni princip, pri čemer bo najboljše varovana avtonomija privatnega prometa. Naravna posledica takega nazora, da sta potem princip in zahteva, da stranki navajata svoje trditve po pravici in resnici.

Kleinovo formulacijo rešitve našega vprašanja o mejah materialnega procesnega vodstva — češ, da so stvarni predlogi strank odločilni za obseg sodnikovega poseganja v

pravni spor — so v bistvu povzeli razni avstrijskonemški komentarji (kakor Horten, Neumann, Fürstl) in sistemi (kakor Pollak, Canstein, Trutter, Skedl) z razliko, da sta zlasti Horten in Neumann obširneje razpravljala o tem vprašanju, toda o stvari ne precizneje, kakor je to storil Klein.

II. Kleinova formulacija o mejah materialnega procesnega vodstva, dasi sama po sebi ni nepravilna, vendarle ne zadošča za potrebo praktiku, ker je le presplošna.

Ko govori Klein o stvarnih predlogih strank, prihajajo v praksi kot taki vpoštev v glavnem tožbeni zahtevki.

Toda tožbeni zahtevki so v pretežni večini primerov sami na sebi povse brezbarvni. Največ tožbenih zahtevkov gre za tem, naj se tožencu naloži plačilo nekega zneska v denarju in povračilo pravnih stroškov. Iz takega tožbenega zahtevka samega ne more biti prav nič razvidno, v kaki smeri se bo razvijal spor. Tak stvarni predlog torej ni sposoben dovoljno pokazati okvir, v katerem se bo imel gibati sodnik po svoji dolžnosti materialnega procesnega vodstva. Zato nastane za vsakega sodnika ob brezbarvnem tožbenem zahtevku pereče vprašanje, kdaj se giblje še v dolžnem okviru, kdaj ga je že prekoračil, ali kdaj ni izvršil svoje dolžnosti popolnoma. V takem dvomu mu Kleinova splošna formulacija kakor tudi splošne formulacije Kleinu sledečih zgoraj omenjenih komentarjev in sistemov ne dajo zadovoljivega odgovora.

In vendar ni rešitev tega vprašanja velike važnosti samo za sodnika, oblikujočega pravdno gradivo na prvi stopnji in za sodnike na višjih stopnjah, temveč še bolj za stranke same, ne samo v njihovem interesu za svoje pravice, temveč tudi v tem, s kako brzino in s kakimi stroški pridejo končno do svoje sodbe.

Za praktičnega pravnika, bodisi za sodnika ali za odvetnika so gotovo vsega uvaževanja vredne misli, ki jih ima Klein o svojem civilnem procesu, prav tako ni zametavati brez nadaljnega mišljenj, ki so jih o predmetnem vprašanju po svojih zmožnostih izoblikovali razni komentatorji in sistematiiki.

Vendar pa vseh teh mišljenj ni precenjevati in zlasti ne postavljati jih višje kakor miselni sestav, ki ga kaže zakon v celoti. Menim namreč, da imajo zakoni, ki ostajajo v veljavi daljšo dobo, svojo posebno usodo. Doživljajo namreč tekom menjajočih se dob povsem svojevrstne osvetlitve, ki jih kažejo v menjajoči se luči tako, da mnogokrat tako spre-

menijo svoj obraz, da postanejo skoraj nepodobni onemu obrazu, v kakršnem so jih videli njih očetje in tvorci. Ne more se namreč jemati, kakor da je „zakonodajec“ tisti, ki je zakon v resnici storil ali stiliziral, kakor v pričujočem slučaju Klein. Tudi se ne more jemati, da je zakonodajec tisti faktor, ki je ob momentu uveljavljenja zakona bil formalno upravičen uveljaviti tak zakon (n. pr. ko je nastal avstrijski civilni proces tedanja avstrijska državna zbornica ob sodelovanju cesarja). Za veljavnost avstrijskega civilnega procesa po prevratu pri nas bi naravno ne mogli biti merodajni oni faktorji, ki so uveljavili ta zakon v avstrijski monarhiji. Zakonodajec je marveč nadaljujoča se volja naroda, ki hoče obdržati v veljavi zakon, uveljavljen svoj čas po čisto drugih formalno upravičenih zakonodajnih faktorjih. Latentno pride v praksi to naziranje do izraza s tem, da sodnik v svoji uporabi zakona sam določa, kaj je „zakonodajec“ hotel v vseh tistih primerih, v katerih volja „zakonodajca“ ni na izrečen in precizen način izražena. Z drugimi besedami povedano: miselna zgradba zakona, dasi nekako objektivno dejstvo, vendarle v svoji praktični uporabi doživlja osvetlitev izhajajočo iz spremenjenega „duha časa“, čigar nosilci so nove, po novem „duhu časa“ spremenjene pravniške generacije, uklanjajoče se novim filozofičnim strujam spremenjenih časov. Zato morejo za današnjo dobo in za nas same mišljenja Kleina in njegovih avstrijskih komentatorjev imeti le podrejeno ter samó dokumentarično važnost, ker vsa ta mišljenja izvirajo iz dobe, koje duh časa nam je pač že dovolj daleč. Ta razmišljanja so razlog, da skušamo rešiti naslovno stavljeno vprašanje na svoj način.

III. Neglede na mišljenje Kleina in njegovih sledbenikov je treba najti pot, da rešimo zastavljeni si problem iz samega miselnega sistema, kakršnega kaže civilni postopnik. Materialnega procesnega vodstva se tičejo predvsem določbe §§ 246, 590 in 597, in deloma tudi še §§ 224 in 528 Grpp.

Prvonavedeni paragrafi govorijo o izčrpnem pretresu in o važnih dejstvih, oziroma dejanskih navedbah.

Odločilnega pomena za naš problem je določitev, katera dejstva ali dejanske trditve je smatrati za važne?

Zakaj kot „izčrpen pretres“ bi se moglo smatrati že to, če je sodnik o vsaki trditvi ene stranke razpravljal tudi z nasprotno stranko; s tem bi bil pretehtal vse pravdno gradivo, kolikor sta ga mu nudili stranki in bi bil torej opravil

izčrpen pretres stvari. Toda ali bi bilo s tem tudi rečeno, da je upošteval vse važne okoliščnosti? Saj sta vendar stranki v svojih navedbah lahko navajali mnogo samo ilustrativnih dejstev, katera bi mogla brez škode izostati iz navedb strank in katere bi bilo sodniku izčrпно pretresati čisto odveč.

Gre torej predvsem za to, da se določi, katera dejstva so važna! Iz kakšne perspektive naj pogleda sodnik na zatrjevana dejstva, da najde, ali so važna ali ne? Ali naj na zatrjevana dejstva gleda iz psihološkega ali fiziološkega, ali mehničnega ali fizikalnega ali kemičnega vidika? Ali naj nanje gleda s stališča filozofskega?

Če naj bi sodnik gledal na važnost dejstev, ki jih pri- našajo stranke, iz ravno navedenih vidikov, bi bilo pač treba, da je zvedenec v eni izmed navedenih strok in da si išče pri tem rešitve problemov, ki ležijo v dotični stroki.

Vsega tega pri sodniku ne more biti. On je uradoma po- stavljeni in od strank pozvani, državno pooblaščen zvedenec za pravo. Zato more biti samo pravni vidik tisti, iz katerega mu je treba presoјati važnost dejstev, ki jih pred- našata stranki.

Podstave za pravni vidik pa naravno ne more dati tož- beni zahtevek sam, zlasti če je tako brezbarven, da zahteva samo plačilo neke denarne svote, marveč jo morejo dati le dejanske navedbe stranke v zvezi z uveljavljenim za- htevkom. To se pravi, da je pravna sestava, ki si jo ustvari pravnik temeljem dejanskih navedb stranke v zvezi z nje- nim zahtevkom, edina tista, ki more pravniku pokazati, ka- tera izmed zatrjevanih dejstev so važna in katera niso.

Vsakemu praktičnemu pravniku je znano, da je takih sporov, ki bi pripuščali samo eno pravno sestavo, le prav malo in še ti so „dolgočasni“. Za „zanimive“ se smatrajo oni spori, ki pripuščajo mnogotere in zamotane sestave. Zopet pa ni nobenega dvoma, da gradivo dejstev, ki ga v takem „zanimivem“ sporu prednaša stranka, spreminja svojo važ- nostno barvo ob vsaki novi sestavi. Čim to spremeniš, po- stanejo lahko važna dejstva, ki so bila v prejšnji sestavi postranska, in zopet izgube važnost dejstva, ki so po prejšnji sestavi bila važna.

Nadalje je psihološko neizpodbitno dejstvo, da gradi prav pri takih zanimivih, barvitih sporih vsak pravnik po svoje in z drugačno perspektivo. To je tembolj razumljivo, če soodloča tudi posebni interes. V „zanimivi“ pravdi je raz- umljivo, da imata tožnik in njegov zastopnik pravno se-

stavo tako, ki ugaja tožnikovemu interesu in da ima njegov nasprotnik s svojim zastopnikom temu nasprotujočo, prilagojeno zopet svojemu interesu, dočim si najde sodnik kot tretji, ki teži za objektivnostjo, zopet svojo posebno sestavo.

Ker je pa važnost zatrjevanih dejstev čisto odvisna od osvetlitev po posebni pravni sestavi, je razumljivo, da ima v takem primeru vsak izmed treh akterjev druge okolnosti za važne tako, da zopet obe stranki ne moreta vedeti, kaj sodnik smatra zavažno, ko ne poznata njegove pravne sestave. Najsi pa misli sodnik v zapletenem primeru tekom pravde tudi na kakršne si že bodi različne pravne sestave, končno spora vendarle ne more rešiti drugače kot samo na podstavi ene same pravne sestave, ne pa desetih. To je pravno-logični zahtev! In vprav ta pravna sestava, katera končno pri sodišču obvelja, tvori po našem tisti okvir, v katerem se ima gibati sodnik s svojim materialnim procesnim vodstvom.

Dosedanja izvajanja, se zdi, da so čisto psihološke narave, nastane pa vprašanje, ali imajo kako oporo v samem miselnem sistemu civilnega postopnika.

Mislim, da dajeta trden temelj tem izvajanjem ustanove „tekoče pravde“ in „razsojene stvari“, ki tvorita bistven del gradnje civilnega postopnika. Ti dve ustanovi nimata izvora le v neki ekonomiki procesa, temveč še bolj v ideji pravne varnosti, ker bi nasprotna možnost večkratne razsoje iste stvari vodila v popolno anarhijo in do uničenja glavnega smotra vsakega sodstva, kateri je predvsem: red.

Kaj pa je logična posledica ustanov „tekoče pravde“ in „razsojene stvari?“

Čim se pred sodnikom pojavi prigovor tekoče ali razsojene stvari ali čim sam obrne pozornost na tako stanje, nastane zanj dolžnost, da primerja oni spor, ki ga ima v razpravi, z dozdevno tekočim ali z že razsojenim. Dognati mu je treba, ali je razpravljani spor isti s tekočim ali z že razsojenim. Dognati mu je treba torej identiteto razpravljane stvari z drugo — tekočo ali že razsojeno stvarjo.

Take istovetnosti ne bi mogli dognati, ne da bi pojmovno in logično predpostavljali posebno individualnost vsakega spora. Da doženeš individualnost, je potreba, da ima spor ali pravna stvar take znake, ki jo določno identificirajo in ločijo od vsake druge.

Kratka in enostavna formula za identifikacijo bi bila: isti stranki, iste dejanske trditve, isti pravni naslov in isti

zahtevkov. Izmed štirih navedenih lastnosti, ki naj služijo za identifikacijo tožbe, se zdi, da je najpomembnejša lastnost pravnega naslova.

Dâ se misliti, da se ob istih dejanskih trditvah tožnika, ob istosti zahtevka in toženca, more zgraditi tudi drug pravni naslov, bistveno različen od prvotno postavljenega. S spremembo pravnega naslova je tudi identiteta spora ali tožbe spremenjena (glej določbo o spremembi tožbe § 330 zadnji odstavek Grpp.).

IV. Praktičen zgled naj pokaže nazorneje pomen zgorajšnjega teoretičnega razmotrivanja.

Tožilec vloži po svojem odvetniku tožbo te-le vsebine:

Tožilec, kmečki posestnik, je kupil v mestu pri trgovcu železen štedilnik posebne marke in ga postavil doma v kuhinjo; navzlic tožilčevi izrečni prepovedi je tožnikova žena za moževim hrbtom prodala štedilnik sosedu B., ta ga je pa prodala sosedu C.; tožilec zato stavi zahtevek nasproti sosedu B kot toženki, da mu je dolžna izročiti njegov štedilnik, ki ima take in take posebne znake.

Pri razpravi je toženka zastopana tudi po odvetniku in stavlja razne prigovore. Nobena izmed strank pa se ne dotakne vprašanja, v čigavi oblasti je sporni štedilnik, ali ga ima sosed B. ali C.

Pričujoča tožba je gotovo lastninska in je treba po smislu precizne določbe o. d. z. tožitelju, če hoče uspeti, trditi in po potrebi dokazati lastnino na vtoževanem predmetu in pa, da se sporni predmet nahaja v oblasti toženke. Če ti dve odločilni okoliščini nista razjasnjeni, sodnik ne sme ugoditi tožbenemu zahtevku.

Ker se v pričujočem sporu nobena od strank, dasi imata vsaka svojega odvetnika, ni dotaknila vprašanja, v čigavi oblasti je sporni predmet, in ker je ta okoliščina odločilne važnosti za rešitev spora, zadene sodnika z ozirom na njegovo dolžnost materialnega procesnega vodstva neizogibna naloga, da vnese sam v razpravo to vprašanje.

In ker je vsaka stranka dolžna, da svoj zahtevek podpre s potrebnimi trditvami, bo sodnik vprašanje, v čigavi oblasti se nahaja sporni štedilnik, oziroma ali se nahaja v toženkini oblasti, obrnil na tožitelja.

Če tožitelj odgovori, da je štedilnik v toženkini oblasti B., ki ga je sicer naprej prodala, ne pa še izročila, so s tem dejanske trditve tožitelja v smislu § 369 o. d. z. popolne in sklepčne.

Če bi pa nasprotno tožilec izjavil, da se sporni štedilnik nahaja v oblasti sosedu C., ki ji je bil izročen že pred dostavitvijo tožbe toženki B., potem bi bila pa tožba s to navedbo postala nesklepčna in bi tožbeni zahtevk bilo treba zavrniti.

Če bi pa sodnik opustil razpravljanje o tem, v čigavi oblasti se nahaja sporni štedilnik in če bi se tega vprašanja nobena izmed strank ne dotaknila, bi ne bilo smatrati tožbo za nesklepčno, temveč samo za pomanjkljivo. Za pomanjkljivo pa bi bilo smatrati tudi postopanje v tej pravdi, če se o tej važni okolnosti ni razpravljalo.

To pomanjkljivost postopanja povzroča edinole določba, lastna našemu Grpp. oziroma prejšnjemu avstrijskemu c. pr. r., določba, ki nalaga sodniku dolžnost materialnega procesnega vodstva. Če bi te ustanove ne bilo v našem Grpp., bi se lastninska tožba, v kateri ne bi bilo nič omenjeno, da je sporni predmet v toženčevi oblasti, morala smatrati za nesklepčno, in ne samo za pomanjkljivo, kakor to velja po našem pravu.

Konkreten predpis civilnega postopnika o materialnem procesnem vodstvu ustvarja torej svojevrstne pomanjkljivosti, ki v postopanju nastanejo zbog tega, če kaka važna okolnost ni bila pritegnjena v razpravo.

Ker pa sem že zgoraj izvajal, da ne daje važnost raznim trditvam strank to, kar stranke mislijo o važnosti nekih okolnosti, temveč to, s kako pravno sestavo osvetli sodnik dejstveno gradivo strank, ali z drugimi besedami kakšen pravni temelj si zgradi iz dejanskega gradiva strank, je jasno, da gre tu za svojevrstne pomanjkljivosti postopanja, ki izvirajo povsem iz pravne sestave sodnika, ki jih v prvi instanci more odpraviti edinole sodnik sam, ne moreta pa obe pravdajoči se stranki, kadar imata onidve v vidu drugačen pravni temelj od onega, kakršnega si zgradi sodnik.

Če pogledamo to stvar glede na postopek pred prizivnim ali revizijskim sodnikom, se pokaže vloga prizivajoče ali revidujoče stranke v njenih izvajanjih pravnih sredstev v posebni luči.

Če se namreč zgodi, da gradi prizivna ali revizijska stopnja sporni slučaj pravno na drug način, kot so to storili prva stopnja in obe stranki, potem prizivatelj nikakor ne more zadeti in pokazati one pomanjkljivosti, ki se pokažejo šele vsled tega, da nadrejena stopnja gradi drugačen pravni

temelj, vsled katere nove sestave se pokaže, da nekatere važne okoliščnosti niso bile razmotrivane na prvi stopnji.

Prizivatelj ali revident v takem slučaju ne more uporabiti v naprej drugega, kot da trdi napačno pravno presojo in pomanjkljivost postopka, ne da bi utegnil pokazati, v čem je pravna presoja napačna in v čem je postopanje pomanjkljivo, kar bi mu seveda nadrejene stopnje ne smele šteti v zlo, še manj pa odbiti mu priziv ali revizijo češ, da ni pokazal, v čem je pravna presoja napačna in v čem je postopek pomanjkljiv.

V. Zgoraj smo se ozirali ob zgledu prodanega štedilnika na to, kakšen bi za sodnika bil položaj pri ustni razpravi ob razpravljanju z obema strankama.

Ali zadene ta dolžnost materialnega procesnega vodstva sodnika tudi v kontumačnem položaju? Recimo, da je prišel na prvi narok samo tožilec s tako pomanjkljivo tožbo, kot smo jo zgoraj orisali. Ali sme sodnik v tem slučaju vprašati tožitelja, v čigavi oblasti je sporni štedilnik in za primer, da došli tožitelj trdi, da je v toženkini oblasti, sme li to trditev v zapisniku ugotoviti. Menim, da je to tudi v kontumačnem položaju sodnikova dolžnost, zakaj njegova dolžnost materialnega procesnega vodstva ni omejena samo na ustno razpravo z obema strankama, ampak je v zakonu povsem neomejena. Za kontumačni položaj določa zakon, da je navedbe došle stranke smatrati za resnične. Tudi navedbo tožitelja, da je sporni štedilnik v oblasti toženke, dasi te navedbe ni v tožbi, je vendarle vzeti v poštev, ker bi v nasprotnem primeru bilo treba stati na povsem nevzdržnem stališču, da bi smel došli tožitelj ob prednašanju svoje tožbe rabiti natančno samo vse tiste besede, s katerimi je sestavil svojo pismeno tožbo.

V tem pogledu prakso dostikrat moti spomin na površno razumevano besedilo § 497 Grpp, da je nove dejanske navedbe jemati v poštev samo, kolikor so bile priobčene nasprotni stranki; pri tem pa praksa popolnoma prezre prevažno omejitev, namreč, da je treba nove dejanske navedbe priobčiti samo takrat nasprotni stranki, če te nove dejanske navedbe nasprotno jejo vsebini pravnih spisov.

Pravna ideja § 495 soglaša popolnoma z ono § 492, da je smatrati za resnične one dejanske navedbe došle stranke, ki se nanašajo na predmet pravnega spora, one navedbe torej, ki gredo v pravni smeri tožbe same. To pa v pričujočem primeru pač mora veljati za novo okoliščnost ugotovljeno pri kontumačnem naroku temeljem materialnega procesnega

vodstva sodnikov. Saj ta okolnost leži v smeri in v bistvu prednašane lastninske tožbe.

Če bi sodnik, izrekajoč na podlagi pomanjkljive lastninske tožbe izrekel zamudno sodbo in ugodil tožbenemu zahtevku, bi po mojih mislih prizivna instanca nikakor ne mogla ugoditi toženčevemu prizivu, ki bi trdil, da je tožba nesklepčna, ugoditi tako, da bi tožbeni zahtevek zavrnila, marveč bi morala razveljaviti kontumačno sodbo in naložiti prvemu sodniku, da postopek dopolni s tem, da povpraša tožitelja, v čigavi oblasti je sporni štedilnik, ne da bi pri novem naroku, ki bi ga v svrhu te dopolnitve razpisal prvi sodnik, mogla in smela biti tožencu dana prilika in pravica razpravljati.

Ta novi narok bi bilo smatrati za nadaljevanje prvotnega prvega naroka,

(Konec prih.)

Preklic predloga (§ 85 Kz.) in umik zasebne tožbe.

Priv. doc. dr. Avgust Munda.

I. Uvod.*

Današnje kazensko pravo je javno pravo: edinole država ima pravico preganjati kazniva dejanja. To pravico uveljavlja država praviloma sama, le v izjemnih primerih jo prepušča zasebnemu tožilcu. Dolžnost državnega tožilca je, da preganja po načelu legalitete (§§ 39 šte. 1, 44 prvi odst. Kp.) kazniva dejanja, ki se preganjajo po javni obtožbi: praviloma ni potrebno, da bi v to privolila oseba, ki je oškodovana po kaznivem dejanju. Izjemoma pa preganja država vendarle kazniva dejanja tedaj, če to zahteva

* Kratice:

Allfeld V. D. A.	= Dr. Philip Allfeld. Vergleichende Darstellung des deutschen u. ausl. Strafr. Allg. Teil. 1908.
Binding Hdb. I	= Dr. Karl Binding. Handbuch des Strafrechtes, erster Band, Leipzig 1885.
Čubinski	= Dr. Mih. Čubinski. Naučni i praktični komentar k. z. kralj. Jug. 1930.

oškodovanec (predlog kazenskega progona, § 85 Kz.) ali če privoli drugo javno oblastvo, da se kazenski progon izvede (odobritev, § 84 Kz.). Vzrok utesnitvi oficialnega načela po „predlogu“ je ta, da je v takih primerih javni interes kazenskega pregona znatno manjši od interesa oškodovanega. Interes oškodovanega je bodisi v tem, da dobi zadoščenje n. pr. poškodba (§§ 181, 183 Kz.), poškodba tuje stvari (§ 365, odstavek 3. Kz.), kršitev hišnega miru (§ 250 Kz.) bodisi v tem, da se postopanje ne uvedi, ker bi bila škoda, ki bi jo povzročil kazenski postopek zanj ali za njegove bližnje (n. pr. seksualni delikti) večja od koristi, ki jo ima država od pregona.¹

Naš kazenski zakon pozna troje tipov kaznivih dejanj, pri katerih odločajo tretje osebe o tem, ali naj se kazensko

Denkschrift	=	Nationalsozialistisches Strafrecht. Denkschrift des preussischen Justizministeriums. 1934.
Dolenc k. z.	=	Dr. Metod Dolenc. Tolmač h k. z. kralj. Jug. Ljubljana. 1929.
Finger	=	Finger. Lehrbuch d. d. Strafrechtes. Bd. I. 1904.
Frank-Šilović	=	Stanko Frank—Josip Šilović. Krivični zakonik za kralj. Jug. Zagreb. 1929.
Liszt	=	Dr. Franz Liszt. Lehrbuch des deutschen Strafrechtes. Berlin. 1927.
Lohsing	=	Dr. Ernst Lohsing. Österr. Strafprozeßrecht. II. Aufl. Graz—Wien. 1920.
Löwe	=	Dr. E. Löwe—Rosenberg. Die Strafprozeßordnung f. d. deutsche R. Berlin. 1929.
Olshausen	=	I. von Olshausen. Kommentar zum Straf. f. d. deutsche R. Berlin. 1927.
O. a. k. z. 1909.	=	Osnutek avstr. kaz. zak. iz l. 1909.
O. čeh. k. z.	=	„ čehoslov. kaz. zak.
O. n. a. k. z. 1927	=	„ nemško-avstr. kaz. zak. iz l. 1927.
O. n. k. z. 1909. 1925.	=	„ nemškega kaz. zak. iz l. 1909. ali 1925.
Urošević	=	Laza Urošević. Sudski trebnik, II. deo. Beograd. 1929.
Žganec-Žorž	=	Dr. Vinko Žganec—Petar Žorž. Tumačenje kr. zak. Sombor. 1929.

¹ Allfeld, V. D. A. — 166.

postopanje uvede ali ne, to so: kazniva dejanja, ki se preganjajo na zasebno tožbo, na predlog ali na odobritev.^{2 3}

Osnovna razlika med zasebno tožbo na eni strani ter predlogom in odobritvijo na drugi strani je ta, da prepušča zakon pri zasebni tožbi ves kazenski pregon zasebnemu tožilcu, ki razpolaga z obtožno pravico kakor državni tožilec, da celo svobodneje, ker ga ne veže legalitetno načelo.⁴ Predlog in odobritev se pa razlikujeta v tem, da je vsako procesno dejanje nedopustno, dokler oškodovanec ne „predlaga“ (prav: zahteva) kazenskega pregona, odobritev pa mora državni tožilec izkazati šele v poznejšem stadiju procesa.

Po našem kazenskem zakonu je predlog procesni pogoj, ne pa pogoj kaznivosti (del dejanskega stanu); to se vidi iz besed: „Zakon predpisuje, zbog katerih kaznivih dejanj se

² Enako o. čeh. k. z. (§§ 27—29); nemški k. z. pozna le predlog in odobritev, zasebno tožbo pa dopušča nemški kazenski postopnik le v omejenem obsegu. O. n. k. z. 1925 govori le o zahtevi (Verlangen) in odobritvi (Zustimmung.) Prav tako: o. n. a. k. z. 1927—235. O. a. k. z. 1909 govori le o zasebni tožbi in o odobritvi; odobritev smatra boljše od predloga, ker sme državni tožilec pri odobritvi takoj uvesti postopek (str. 124) in s tem preprečiti, da storilec pobegne in izbriše sledove kaznivega dejanja. O. n. a. k. z. 1927 nima „podrobnih“ določb o predlogu in odobritvi, ter prepušča ureditev te snovi glede na njen procesualni značaj kazenskemu postopniku.

Tudi poljski kaz. zakon (1932) nima določb o omejitvi oficialnega načela, pač pa italijanski kaz. z. (1930). Nemško narodno socialno pravo ni naklonjeno omejitvi oficialnega načela ter zahteva, da naj se v bodoče obdrži institucija „predloga“ le pri bagatelnih stvareh, češ iz „vidika zaščite“ občestva ni umestno, da je kazenski pregon odvisen od volje oškodovanca. Denkschrift str. 130.

³ Kazniva dejanja, ki se preganjajo na predlog ali odobritev, so javni (§ 313 štev. 2 Kz.), ne pa oficialni delikti (§ 365 odst. 2. Kz.). Delikti, ki se preganjajo na odobritev, postanejo oficialni delikti, čim se da odobritev, ker se odobritev ne da preklicati. Delikti, ki se preganjajo na predlog, pa se izpremené v oficialne s početkom glavne razprave (§ 89 odst. 1. Kk.). To razlikovanje je važno v primerih §§ 166 in 311 odst. 2. Kz.).

Izraz „predlog“ ni povsem dober, boljši bi bil izraz „zahteva“; saj mora (!) državni tožilec uvesti postopek, če se poda „predlog“; „predlog“ pa je nekaj, kar se lahko sprejme ali odkloni.

⁴ Zasebna tožba se torej protivi javni prirodi kazenskega zahtevka države in kazni sami (motivi s. k. z. 1910. — 276).

sme preganjati storilec samo na oškodovančev predlog“ (§ 85, Kz.). Prav to velja za zasebno tožbo in za odobritev. Kaznivo dejanje nastane takrat, ko ga storilec započne, le pregon se dopušča šele, ko ga zahteva oškodovanec. Da je predlog zgolj procesni pogoj, se vidi tudi iz določbe § 88 Kz. („Postopanje se začne zoper vse udeležence..., kadar sta bila podana predlog in tožba zoper enega izmed njih“) in iz določb §§ 2 in 276 Kp.; če ni predloga, izreče sodnik zgolj procesualno, ne pa meritorno sodbo. V tem pogledu ne moti določba § 337 štev. 1, c) Kp., ki določa, da krši sodba „materialni“ zakon, ako se je izrekla brez predloga (§ 85 Kz.). Določbe o predlogu, odobritvi in zasebni tožbi so namreč del kazenskega zakona (X. poglavja), dasi so procesualnega značaja⁵ in zato jih § 337 Kp. navaja med kršitvami materialnega zakona.

II. Dopustnost preklica predloga in umika zasebne tožbe.

Že predlog sam omejuje oficialno načelo kazenskega postopka, tem bolj ga omejuje preklic predloga, ker onemogoča, da bi se že uvedeno postopanje nadaljevalo. Radi tega so se zlasti v slovstvu pojavili pomisleki proti dopustnosti preklica predloga,⁶ kljub temu pa ga dopuščajo skoro vse zakonodaje v večjem ali manjšem obsegu. Dopustnost preklica se utemeljuje s tem, da zve oškodovani često šele med kazenskim postopkom o okoliščinah, o katerih želi, da ostanejo tajne.

Glede preklica predloga in umika zasebne tožbe se zakonodaje znatno razlikujejo. Razni zakoni n. pr. nemški in francoski dopuščajo preklic samo pri nekaterih dejanjih, drugi ga dopuščajo splošno. Osnutek avstr. k. z. 1909. dopušča umik zasebne tožbe (§ 75.), preklic odobritve pa le v

⁵ O. n. k. z. 1925. je izločil iz kazenskega zakona vse določbe procesualnega značaja, med temi tudi vprašanje, kdaj je odvisen pregon kaznivih dejanj od oškodovančeve volje (utemeljitev, str. 5); enako o. n. a. k. z. 1927. — 235.

Da je predlog zgolj procesualni pogoj, je na splošno priznано v pravnem slovstvu in tudi v zakonodaji. Binding Hdb. I.—610, Liszt § 45.—III., Živanović 72, Olshausen § 61—1; edino švicarski osnutek smatra predlog za pogoj kaznivosti.

Ker je predlog procesni pogoj, je treba v obrazložitvi obtožnice omeniti, da je oškodovani pravočasno podal predlog.

⁶ Binding Hdb. I.—603, 615, motivi o. a. k. z. 1909.—129.

izjemnih primerih (73.).⁷ Po nemškem kaz. zakonu (§ 64.) se sme preklicati predlog le v primerih, ki jih zakon izrečno navaja: te primere deli nemški k. z. v dve skupini: v prvo spadajo kazniva dejanja, glede katerih se sme preklicati predlog neomejeno (n. pr. žalitev časti, tatvina med sorodniki), v drugo pa dejanja, glede katerih se sme preklicati predlog le, če je dejanje započeto zoper neke osebe n. pr. svojce (telesna poškodba, poškodba tuje lastnine). Naš kazenski zakon dopušča preklic predloga (umik zasebne tožbe) splošno glede vseh kaznivih dejanj, ki se preganjajo na predlog ali na zasebno tožbo, zabranjuje pa preklic odobritve (§ 84, drugi odst. Kz.).

III. Kdo sme preklicati predlog ali zasebno tožbo?

Praviloma sme preklicati predlog, kdor ga je podal; v nekaterih primerih, o katerih bomo govorili pozneje, smejo preklicati predlog tudi druge osebe. Že sedaj bodi omenjeno, da smejo preklicati predlog: 1. oškodovanec, 2. zakoniti zastopnik namesto oškodovanca, 3. zakoniti zastopnik poleg oškodovanca, 4. dediči in 5. pooblaščenec.

K 1. Najprej hočemo govoriti o oškodovancu (§ 85 prvi odst. Kz.) to je o osebi, ki je s kaznivim dejanjem oškodovana (§ 6, šesti odst. Kp.); to osebo je posneti iz dejanskega stanu dotičnega kaznivega dejanja.

V nekaterih primerih zakon izrečno imenuje oškodovanca,⁸ v ostalih se pa omejuje na splošno določbo: „Preganjati se začne na predlog“. Oškodovanec v zmislu § 85 Kz. ni vsakdo, čigar interesi so s kaznivim dejanjem oškodovani, marveč le oseba, ki je „neposredno“ oškodovana s ka-

⁷ „Odobritev“ je po terminologiji o. a. k. z. 1909. skupni pojem za odobritev in predlog.

⁸ § 99, drugi odst.: na predlog „tuje države“, če velja vzajemen pregon, §§ 181, 183 (186): na „poškodovančev“ predlog, §§ 302, 313, štev. 2 a): za javne uslužbenke in ostale osebe, navedene v § 302, „nanih predlog“, če pa tega sami ne podado, na predlog „njih višjega oblastva“, v primerih §§ 308, 309, 313, štev. 2 b) in kolikor gre za umrle osebe iz § 308, na predlog „vlade tuje države ali njenega diplomatskega zastopnika“ in po odobritvi ministra pravde, § 323...: na „oškodovančev“ predlog, § 120 Za: na predlog „odvetniške zbornice“, ki ima vse pravice tožilca (tu ne gre, kolikor se tiče odvetniške zbornice, za javen delikt, marveč za delikt zasebne obtožbe sui generis), § 239 Zb. (kakor § 120 Za.).

znivim dejanjem, torej le oseba, ki razpolaga s pravno dobrino, ki jo ščiti dotična kazenska določba.⁹

Pri večini kaznivih dejanj je iz dejanskega stanu kaj lahko posneti, kdo sme podati predlog za kazenski pregon (§ 85 Kz.), pri drugih pa stvar ni tako jasna; te primere hočemo na kratko omeniti:

Pri kršitvi hišnega miru (§ 250 Kz.) je oškodovanec oseba, ki pravno razpolaga s stanovanjem kot lastnik, najemnik, podnajemnik, zakupnik, poslovođa i. t. d., torej le imetnik dotične pravice; lahko se torej zgodi, da oseba, ki brani storilcu vstop v stanovanje, ni istovetna z „oškodovancem“.¹⁰

Tatvina je naperjena zoper lastnika ali detentorja, če ni istoveten z lastnikom; predlog po § 320 Kz. smeta torej podati oba.¹¹

Z utajo je neposredno oškodovan zgolj lastnik; le on sme podati predlog po § 318 Kz.¹²

Pri poškodbi tuje stvari je neposredno oškodovan lastnik.¹³ Praksa je razširila krog oseb, ki smejo podati predlog po § 365, odst. 3, Kz. tako, da sme podati predlog tako stvarni kakor osebni upravičenec, če je neposredno oškodovan na svoji imovini.

S prevaro ni oškodovana „premotena“ oseba, marveč le oni, ki je oškodovan na imovini.¹⁴

Po določbi § 53, odst. 3, zak. o zaščiti avtorske pravice je oškodovanec avtor ali njegovi pravni nasledniki.

Pri kršitvi pisemske tajnosti (§ 251 Kz.) sme podati predlog, kdor pravno razpolaga z dotično listino. Pisec pisma

⁹ Allfeld V. D. A. II—178, Binding Hdb. I—615, Olshausen § 61.—10, Liszt § 45.—III, 1 a. Oseba, ki je po civilnem pravu oškodovana, torej ni vedno istovetna z „oškodovancem“ po kazenskem zakonu (§ 85 Kz.). O. čeh. k. z., motivi 55, Čubinski 202.

Za vprašanje, kakšna oseba je „oškodovana“ s kaznivim dejanjem, je merodajen čas storitve dejanja.

¹⁰ Binding Hdb. I—619, 654.

¹¹ Olshausen § 247—3, nasprotno: Binding Hdb. I—622, ki pravi, da je pri tatvini edinole lastnika imeti za „oškodovanca“, enako: Finger I—195; Liszt § 127—III. (oškodovanec je detentor), Hälschner 2—307 (oškodovanec je stvarni upravičenec).

¹² Olshausen § 247.—3, § 246.—1.

¹³ Olshausen § 303.—13 Binding Hdb. I—621, Liszt § 132—II, 5 in drugi.

¹⁴ Binding Hdb. I—623, Olshausen § 263.—57.

razpolaga s pismom, dokler ga ne odpošlje; pri tem je razlikovati, ali ga odpošlje s pošto ali prevzame odpremo odresatov sel. V prvem primeru sme do dostavitve pisma podati predlog (253 Kz.) zgolj odpošiljatelj, v drugem primeru pa adresat, in sicer s trenutkom, ko prevzame njegov sel pismo. Če pa izvabi druga oseba, ki se izda za adresata, pismo pri pošti, sta upravičena (§ 6, odst. 8, Kp.) podati predlog odpošiljatelj in adresat. Adresat pa sme podati predlog, če izroči pošta pismo osebi, ki je pripravljena ga prevzeti, da ga izroči adresatu.¹⁵

Sporno je, kdo sme podati predlog pri kršitvi poklicne tajnosti (§ 252 Kz.); s tem kaznivim dejanjem je oškodovana oseba, na katero se tajnost nanaša; ta oseba sme podati predlog po § 253 Kz.¹⁶ Po drugem mnenju sme podati predlog le oseba, ki je storilcu zaupala tajnost.¹⁷ Po tretjem mnenju, sme podati predlog tako oseba, ki se je tiče tajnost kakor oseba, ki je storilcu zaupala tajnost. Oseba, ki sporoči storilcu tajnost in ki ni istovetna z osebo, ki se je tiče tajnost, ni z dejanjem neposredno oškodovana, ker je sporočila storilcu tujo tajnost, ne pa svoje lastne; radi tega po našem mnenju ni upravičena, podati predlog po § 253 Kz.

Otmica po § 246 Kz. se preganja le na predlog prizadete (odvedene) ženske,¹⁸ prav tako zvijačno posilstvo (§ 271 Kz.) in oskrumba po § 272 Kz.; spolna zloraba maloletne device (§ 276 Kz.) pa na predlog staršev ali varuha; če pa je prizadeta oseba dosegla 16 let, poda predlog lahko tudi sama, prav to velja za spolno zlorabo ženske v nuji (§ 277 Kz.). Kdor se poroči in prikrije svojemu zakonskemu drugu zakonski zadržek (§ 291 Kz.), se preganja le na predlog prevaranega soproga; odvedba deklice izpod 18 let z njenim privoljenjem (§ 293 Kz.) pa na predlog staršev, varuha, ne pa na njen predlog.¹⁹

Kar smo navedli glede predloga, velja smiselno tudi za zasebno tožbo. Zasebno tožbo sme praviloma umakniti, kdor jo je vložil t. j. zasebni tožilec. Komu pristoji pri posameznih kaznivih dejanjih zasebna tožba, je razbrati iz dejan-

¹⁵ Olshausen § 299—8, Liszt § 120.—II, nasprotno: Binding, Hdb. I—625, ki pravi, da sta tako odpošiljatelj kakor adresat upravičena podati predlog.

¹⁶ Olshausen § 300—11, Liszt § 120—III 1. in drugi.

¹⁷ nemški Reichsgericht, Binding HdbI—626.

¹⁸ Olshausen § 256—9.

¹⁹ Olshausen § 257—7.

skega stanu dotičnega delikta. V nekaterih primerih zakon zasebnega tožilca izrečno imenuje,²⁰ v drugih se omejuje na splošno določbo: „preganjati se začne na zasebno tožbo“; v teh primerih ima pravico zasebne tožbe oškodovanec.²¹

(Konec prih.)

Književna poročila.

Zebić Milorad: Prestanak i likvidacija akcijskih društava. Jedno poglavje iz trgovačkog prava. Beograd 1935.

Pisec je znan po celi vrsti spisov o delniškem pravu. Novi spis je posvečen vprašanju, ki je posebno aktualno za delniške denarne zavode, ker trajajoča bančna kriza preti marsikaterim izmed njih z likvidacijo. Knjiga se deli na dva dela. Prvi razpravlja o prestanku delniške družbe ter podaja v prvem oddelku pregled jugoslovanskega prava, v drugem pa teoretična razmotrivanja, in sicer o brezpogojnem in pogojnem prestanku, kakor tudi o razdružbi delniške družbe vsled oblastnega odloka. Drugi del razpravlja o izvedbi razdružbe delniške družbe. Prvi oddelek tega dela govori, ako se spremeni smoter delniške družbe in ustavi njeno redno poslovanje; drugi oddelek je posvečen likvidaciji delniške družbe; tretji pa razmotriva, kako preneha delniška družba. Na koncu knjige je obsežen dodatek, kjer so brez vsake ocene ponatisnjene: 1. uredba o zaščiti denarnih zavodov in njihovih upnikov z dne 22. novembra 1933, 2. uredba o tarifah za nagrade upravitelju stečajne mase in za nagrade upravitelju prisilne poravnave izven stečaja z dne 5. aprila 1930, 3. pravilnik o sestavi prečiščene bilance denarnih zavodov, ki se želijo koristiti s predpisi uredbe o zaščiti denarnih zavodov in njihovih upnikov, z dne 17. januarja 1934, 4. pravilnik o izvrševanju pregleda denarnih zavodov, ki so zaprosili za odgoditev plačil, za sanacijo ali izvenstečajno likvidacijo z dne 8. oktobra 1934 in 5. uredba o zaščiti denarnih zavodov in njihovih upnikov z dne 23. novembra 1934.

²⁰ § 256: samo na tožbo „zakonskega druga“, § 292: na tožbo „razžaljenega moža“ ali „razžaljene žene“. § 310: na zasebno tožbo „zakonskega druga, roditeljev, otrok, bratov ali sester umrlega“; § 53 v zvezi s §§ 49, 51, 52 zakona o zaščiti avtorske pravice: na „zahtevek oškodovane osebe“, § 148 zak. o zaščiti industr. svojine: po tožbi oškodovanca. čl. 42. zakona o poljedelskem kreditu: na tožbo „zadrugarjev ali zadruga ali ravnateljstva ali ministra za poljedelstvo.“

²¹ Naš zakon tega v § 86 Kz. izrečno ne pove, pač pa v § 85 Kz. Glej osnutek s. k. z. 1910 (§ 80).

Zaradi aktualnosti vprašanj, ki jih razmotriva pisec, bo nova knjiga M. Zebića zanimala praktične kroge, posebno pa številne vodje denarnih zavodov.

A. Bilimovič.

Ledig Gerhard: Philosophie der Strafe bei Dante und Dostojewski. Weimar. 1935. Str. 81.

V tej knjižici je združil pisatelj dve razpravi: Die Göttliche Komödie unter strafphilosophischen Standpunkt (str. 3—40) in: Das Problem des Verbrechens in der Weltanschauung Dostojewski' s (str. 41 do 81). To združitev avtor tudi opravičuje. On prišteva namreč Danteja in Dostojevskega, ki jih loči sicer razdobje šestih stoletij, med tiste redke pisatelje-mislece, pri katerih tvori problem zločina in kazni središče filozofskega razmišljanja o človekovi bitnosti. Dejstvo, da se naša misel vedno vrača k temu predmetu, izpričuje hkratu, da ima omenjeni problem nek trajni pomen, ki je neodvisen od pogojev kraja in časa.

Filozofija zločina in kazni v „Božanski komediji“ Danteja je že večkrat pritegnila nase pažnjo strokovne literature (gl. n. pr. Zoppi: Osservazione sulla teorica della pena, studiata in Dante (1865) in Abegg: Die Idee der Gerechtigkeit und die strafrechtlichen Grundsätze in Dante's Göttlicher Komödie (1867).

Izvajanja Lediga o smislu in pomenu ideje povračila pri Danteju, ki jih podpira s številnimi citati, niso posebno originalna. Pisatelj podrobno analizira talionsko načelo in simboličen pomen kazni (der Spiegelungsgedanke) v Dantejevem Inferno. V glavnem se pridružuje mnenju Falkenhausena, ki oblikuje aforistično bistvo Dantejeve koncepcije v stavku: „Die Sühne straft sich selbst“. (Str. 26.). V Purgatorio pa je zlasti poudarjena ideja o religiozni in moralni vrednosti trpljenja: „Der Läuterungsgedanke stützt sich auf den Glauben an die veredelnde Wirkung des Leides und der Qualen“. (Str. 33.). Čudno se nam zdi, da navezuje avtor svoja razpravljanja o Danteju na nacionalno-socialistično pojmovanje kazni, čeprav nima to s predmetom razprave nikake notranje zveze (str. 10, 21, 30).

Za Dostojevskega je problem zločina in kazni neločljivo zvezan z njegovim splošnim metafizično-religioznim stališčem. Kazen pomeni zanj katharsis, očiščenje. Iz tega izvira svojevrstna apologija trpljenja. Tudi državno pravosodje, po nauku ruskega pisatelja, izvršuje poleg posvetne še neko višjo metafizično funkcijo. Zato je Dostojewski v razliko od Leva Tolstega na strani države kot nositeljice kaznovalne oblasti. Prav tako ruski pisatelj brezpogojno brani idejo osebne odgovornosti za krivdo. Že pred leti je ruski znanstvenik Peter Struve prepričevalno pokazal, da je Dostojewski globoko nasproten nazoru, ki skuša odpraviti načelo osebne odgovornosti ter ga nadomestiti s problemom preureditve zunanjega ustroja družbe (podrobneje gl. v naši razpravi: Problem zločina v ruskem leposlovju. Lj. Zvon. 1930, št. 2,

str. 73.). Ledig prihaja v bistvu do istega zaključka, ko pravi: „Die westlich-humanitäre Entschuldigung des Verbrechens aus dem Milieu wird abgelehnt“. (Str. 63.).

Končno naj omenimo, da zbližuje Ledig nekatere misli Dostojevskega z naukom Freudove psihoanalitične šole o zločinčevi podzavestni težnji za povračilom: „Das Genie Dostojewski's hat hier tiefenspsychologische Zusammenhänge geschaut, lange bevor sie von der Forschung theoretisch ergründet und formuliert worden sind. (Str. 50.). Tudi ta konstatacija ne predstavlja ničesar novega (Gl. n. pr. Freud: Dostojevski et parricide).

Knjižica nemškega pisatelja se torej ne odlikuje po posebni izvirnosti svojih misli in zaključkov. Kljub temu ne bo ostala neopažena že zaradi važnosti problemov, o katerih razpravlja. **A. Maklecov.**

Strobele-Kretz: Das Wechselgesetz vom 18. August 1932, B. G. Bl. Nr. 290. Österreichische Staatsdruckerei, Wien 1933, str. XXVIII in 238, vez. šil. 9'45. Po kratkem pa dovolj izčrpnem uvodu o postanku ženevskih konvencij*) in novega avstrijskega meničnega zakona slede besedila: novega meničnega zakona z avtonomnimi določbami o protestu, amortizaciji in obogatitvi: uvodnega zakona z derogacijami, izpremembami drugih zakonov in pooblastili za uredbe; ženevske konvencije o enotnem meničnem zakonu (konvencija I); njene pri-

*) **Ženevske konvencije o menici.** Od 13. maja do 7. junija 1930 se je po temeljitih, večletnih pripravih v Ženevi vršila konferenca, sklicana od Društva narodov radi zenačenja meničnega prava. Zastopanih je bilo 32 držav, med njimi tudi Jugoslavija. Sklenjene so bile dne 7. junija tri konvencije, prva o enotnem meničnem zakonu, s priloženo I, ki vsebuje „enotni zakon o menici in o lastni menici“ (e. m. z.) in priloženo II, ki določa, v katerih točkah in kako smejo države pogodnice spremeniti ali dopolniti določbe enotnega meničnega zakona (rezerve), in s protokolom, druga o reševanju izvestnih konfliktov med meničnimi zakoni z rezervami in protokolom, tretja o meničnih taksah z rezervami in protokolom. Konvencije so stopile v moč 1. januarja 1934, potem ko jih je ratificiralo potrebno število držav.

Nekatere države, n. pr. Avstrija — s 1. januarjem 1934, Nemčija — s 1. aprilom 1934, Italija, Holandska, mislim da tudi Grška, so z novimi meničnimi zakoni uvedle določbe ženevskih konvencij iz l. 1930. o menici. Tudi pri nas je že tri leta pripravljen načrt novega meničnega zakona na isti podstavi, in ker so z zakonom z dne 16. dec. 1934, Sl. N. IV—53 iz l. 1935., sedaj uzakonjene ženevske konvencije, bo načrt brez dvoma kmalu postal zakon. Zato ne bo odveč, da si že sedaj nekoliko ogledamo nekatera dela, ki so izšla o ženevskih meničnih konvencijah in o novih meničnih zakonih, zlasti taka, ki utegnejo vsaj prvi čas poslužiti tudi našim pravnikom.

loge II (rezerve); protokola o konvenciji I; ženevske konvencije o reševanju izvestnih konfliktov med meničnimi zakoni (konvencija II); ženevske konvencije o meničnih taksah (obe s protokolom); slednjič avstrijske določbe o meničnih taksah. Določbe novega zakona se primerjajo z določbami dosedanjega avstrijskega (= našega prejšnjega) meničnega zakona, dana so pojasnila iz materialij haških konferenc in ženevske konference in iz obrazloženj k avstrijskim in nemškim načrtom novega meničnega zakona, slednjič kratke opazke o zvezi med posameznimi določbami novega meničnega zakona. Pojasnila iz materialij in obrazloženj so srečno izbrana in zadosti popolna za razumevanje novih določb. Stvarnih pogreškov skoro nisem opazil, vsaj ne takih, ki bi šli samemu piscu na rovaš, kajti da so nekatera pojasnila iz materialij ali obrazloženj dvomljiva, bi moglo pisca zadeti le, ako bi stalo, da se z njimi strinja. Nekaj podrobnosti, ki so pomembne za naš sedanji ali za naš bodoči menični zakon, bi pa le omenil.¹

1. Avstrijski menični zakon ne daje določbe za to, kdo se more menično zavezati, češ pasivna menična sposobnost je enaka popolni obči poslovni sposobnosti, zato skrbljenec niti v obsegu §§ 151, 152, 246 247 odz., § 4 prekl. r. ni menično sposoben (str. 4, 5). Po našem zakonu (§ 97; „u koliko“, „kolikor“) se to ne da trditi. Vpraša se, ali je naša določba — za prakso — boljša, kot avstrijsko tolmačenje; da je teoretski doslednejša, ne bi dvomil.

2. Sporno vprašanje, ali je zastopanec, ki ga je zastopnik na menici podpisal samo z njegovim imenom, menično zavezan ali ne, rešuje nemška judikatura trdilno, avstrijsko obrazloženo nikalno. Pisec očito pristopa avstrijskemu mnenju (str. 11, 12, 173—175) in med drugim pravilno navaja, da je naš menični zakon razveljavil avstr. zakon z dne 19. junija 1872, drž. z. št. 88 (lex Jasiński), prezrl je pa, da je procesualna vsebina tega zakona prevzeta v § 652 našega c. p. p. Iz § 652 izvira le, da menica, na kateri bi zastopnik zastopanca podpisal s a m o z njegovim imenom, ni sposobna za menično postopanje; ali je zastopanec — menično ali sicer — zavezan ali ne, ni pri nas naravnost rešeno niti v meničnem zakonu niti v § 652. Ali se sme iz procesno-pravne določbe a contrario sklepati, da je § 652 h o t e l dati materialno-pravno interpretacijsko pravilo, da je taka menična izjava vendarle veljavna, dasi za njo ne velja formalna menična strogost? Odgovor bi tu vedel predaleč. Nasprotnega mnenja od Strobeleja sta Lenhoff in Wolff. Naša literatura (Stražnický, Tumač str. 84, Pavlović str. 152, Čimić str. 59, Vrbanić str. 48) izraža mnenje, da za menično zavezo zastopanca zadostuje sam podpis z njegovim imenom, brez zastopnikovega podpisa. Po Hupki naj se vprašanje, ali je zastopanec obvezan s takim podpisom, presoja po „deželnem“ pravu, ki odloča o tem, ali

¹ Čl. pomeni v nadaljnjem določbe enotnega in avstr. meničnega zakona, § pa določbe našega meničnega zakona.

je, poleg podpisa z družbeno firmo ali z imenom juristične osebe, obvezen podpis, ki ga da „pomočnik pri pisanju“ (str. 28, 29). Mislim, da vprašanje s tem ni rešeno, ali naj tudi zastopnik, ki je ovlaščen ne samo da prevzame menično zavezo, nego izrečno, da podpiše z imenom zastopanca, tega morda ne zaveže?

3. Glede določbe čl 24. (§ 23), da se morejo, ako je trasat pri prvi predložitvi v sprejem zahteval, da naj se mu menica še enkrat predloži prihodnji dan, prizadete osebe na zavrnitev te zahteve pozivati le, če je zahteva posvedočena v protestu, trdi Str. na osnovi nemškega in avstrijskega obrazloženja, da je dvojen protest potreben le, kadar trasat protestnemu organu izjavi, da zahteva enodnevni rok za premislek. V tem primeru se s prvim protestom potrdita prva predložitve in zahteva, z drugim pa ponovna predložitve in njena brezuspešnost (str. 55, 56). Zdi se, da je tega mnenja tudi Lenhoff (str. 67), iz izvajanj Hupke (str. 64 sl.) in Wolffa (str. 31) pa se vidi, da stvar ni tako priprosta, prvi nekako misli, da bo, iz previdnosti, vedno potreben dvojen protest, drugemu vedno zadostuje eden. Naša literatura se s tem dokaj važnim vprašanjem doslej ni dovolj bavila.

4. Opazka iz avstr. obrazloženja, da je obogatitveni zahtevk subsidiaren in se more uveljavljati šele, „če ni več mogoče prijeti osebe, obvezane iz same menice“ (str. 148), je seveda pravilna, kar se tiče subsidiarnosti, toda ali ni preozka, ko opozarja samo na obveze iz same menice? Ali ne bo zahtevati, da je nemogoča ali brezuspešna tudi tožba iz osnovnega razmerja? § 22 našega čerk. zakona kaže na to.

Strobelejevemu delu je Kretz dodal avstrijsko judikaturu, kolikor je vsled novega zakona ni postalo neporabne ali brezpredmetne, vendar pripominja, da naj tudi glede sprejetih odločb ne bo rečeno, da vse ustrezajo novemu pravnemu stanju. Ta pripomba je prav umestna; Kretz bi bil lahko izpustil še nekaj odločb, ki se bodo težko dale braniti na osnovi novega zakona. Še dalje bi segel: vse količkaj dvomljive odločbe naj bi se izpustile, da ne spravijo tolmačenja novega zakona v spone starega. Cepljenje prakse enotnega meničnega zakona po posameznih državah pogodnicah je itak največja nevarnost za res enako „svetovno“ menično pravo, tem večja, ker se e. m. zakon, kakor vsak drugi naslanja na ostali zasebnopravni sistem vsake države pogodnice; ti sistemi so različni, skupnega najvišjega foruma pa ni. Prav ima Hupka: „Zoper nekaj glasov pa, ki priporočajo enostransko narodno tolmačenje na temelju izročenih domačih naukov in pravnih izrekov, ni mogoče dovolj naglašati potrebe čim dalje segajočega notranjega (immanent) tolmačenja... K takemu tolmačenju v interesu stvarnega zenačenja meničnega prava...“

Knjiga bo, čim dobimo novi menični zakon, brez dvoma prav dobro služila tudi pri nas. Pravzaprav pa bi lahko služila že prej: ob redakciji avtonomnih določb našega zakona. Koristno bi bilo naš načrt za ta del še enkrat pregledati; prav nekaj držav, s katerimi imamo

največ gospodarskih stikov, je že izdalo nove zakone. Čim bolj bodo enake tudi avtonomne določbe, tem bolj bo olajšan promet. To velja tudi glede rezerv po prilogi II konv. I. in po konvenciji II.

Dr. M. Škerlj.

Dr. Vesel Josip — Timoškini Vladimir: Krivični zakonik. Predgovor napisao Urošević Laza. Sarajevo, 1935. Samozaložba. Str. 297.

Vprav pred enim letom smo naglasili na tem mestu, da enoten in edinstven zakon ne pomenja še tudi enake uporabe istega na celem državnem ozemlju. Bilo je to ob oceni kazenskega zakonika, ki sta ga izdala zagrebška pravnik Breberina in Ilić. Po enem letu imamo novo izdajo istega zakonika pred seboj, in sicer je objavljeno zgolj besedilo kazenskega zakonika, ne da bi bil priobčen tudi uvodni zakon, in prav brez t. zv. stranskih kazenskih zakonov. Želja obeh prirediteljev je bila torej le ta, da prikažeta dosedanje sodno prakso, ki se je razvila na podlagi tega zakonika. Zato sta izbrala 343 odločb vseh jugoslovanskih apelacijskih sodišč in vseh oddelkov kasacijskega sodišča. Vse to v očitni nameri, da bi nudila našim sodiščem vpogled v prakso, kakor se razvija na celem državnem področju in ne samo na ozemlju zgolj enega apelacijskega sodišča, ki ostajajo navzlic temu, da imamo že mnogo enotnega zakonodavstva, vendar še vedno ločena pravna ozemlja.

Svoj namen sta pisca vsekakor dosegla. Morda bi ga še v večji meri, ako bi natisnila vse odločbe naših kasacijskih sodišč, kolikor jih je bilo že objavljenih po naših pravniških revijah, in izpustila samo one, katere so se pokazale očitno kot zgrešene ali zbog novelizacije obsoletne. Nedostatek prostora ne bi mogel tvoriti utemeljenega prigovora, odločbe naj bi se zgolj citirale, ako so bile že objavljene. Istemu namenu, kakor ponatis določb, služi tudi pregled domače literature, ki je pridejan vsakemu paragrafu. Ako je tudi ta izčrpna, ni vedno na ustreznih mestih navedena, kadar je pisec obravnaval v eni in isti razpravi več vprašanj. Dobro bi bilo tudi, ako bi bila prireditelja prikazala še tisto književnost, ki je izhajala za časa, ko so redigirali zakonito besedilo. Tudi med tem gradivom bi se dobilo marsikaj uporabnega. Toda te opazke naj ne zmanjšujejo pomena zbirke, ki hoče skozi in skozi krčiti pot enotni in enaki kazenski praksi. Prav zato jo vsem, ki uporabljajo dnevno kazenski zakonik, najtopleje priporočamo.

Dr. Rudolf Sajovic.

Dr. Žilić Franjo — Dr. šantek Miroslav: Zakonik o sudskom krivičnom postupku. Zagreb. Knjižara St. Kugli. 1935. Str. 531. Din 100.—.

Tudi ta knjiga zasleduje dvojni namen: podati danes veljavno besedilo kazenskega postopnika, ki sta ga dve noveli precej spremenili, in pa pokazati na prakso naših oddelkov kasacijskega sodišča. Prvo nalogo sta prireditelja povse zadovoljivo rešila, objavila nista samo

besedila kazenskega postopnika, marveč tudi vse ministrske razpise, izdane v pojasnilo in izvajanje zakona, poleg tega pa še zakon o izvrševanju kazni na svobodi in vse državne pogodbe o pravni pomoči v kazenskih stvareh in o izdajanju krivcev. V tem pogledu znači knjiga popolno priročno izdajo kazenskopravnih predpisov, kakor si jo želi vsak praktičen pravnik. Po novelah povzročene spremembe in razpisi so priobčeni vsi pri ustreznih zakonitih določbah.

Tudi odločbe kasacijskega sodišča so zbrane in pridejane posameznim §§ v lepem številu. Prav brez vsakega razloga pa se prireditelja nista ozirala na odločbe Stola sedmorice odd. B, kolikor so bile priobčene v Slov. Pravniku oziroma v njegovi prilogi. Sicer je sprejetih nekaj odločb tega sodišča, vendar po veliki večini takih, ki niso bile priobčene še nikjer, tako da uporabljevalcu s samim rekom ne bo povsem ustrezno. In vendar je vprav to sodišče izdalo par načelnih odločb, ki bi jih bilo treba vsekakor sprejeti v knjigo. Ako spregledamo to pogrško, moramo označiti knjigo za prav uspešno in priporočljivo.

Dr. Rudolf Sajovic. ✓

Časopis pro právní a státní vědu: Reforma právnického studia. Brno. 1935. Str. 479 do 601.

Dolenc Metod: Slovenski pregovori in reki pa naše narodno pravo. Posebni odtis iz Vodnikove pratike, Ljubljana, 1935, str. 6.

Dr. Gjermanović Rajko: Odbrana Alfreda Spitzza. Da li su narodni poslanici državni službenici? Beograd. Izdanje pisca. 1935. Str. 83.

Dr. Kostić M. Laza: Administrativno pravo Kraljevine Jugoslavije. Druga knjiga. Beograd. Geca Kon. 1936. Str. 396.

Ljubljanska bolnica. Ljubljana. Akademsko akcija. 1935. Str. 22.

Makawski M. Waclaw: Consitution de la République de Pologne. Varsovie. Commission Polonaise de Coopération juridique international. 1935. Str. 72.

Maklecow Alexander: Bericht über das jugoslawische Strafrecht. Sonderabdruck aus der Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft. Band 55, Heft 4/5. Str. 667—676.

Pavičević M. Mićun: Kad se skine laža sa istine. Samobor. 1935. Samozaložba. Str. CXXXIII.

Dr. Polec Janko: Marin Pegius, jurist in astrolog. Ljubljana. Poseben odtis iz Slovenskega biografskega leksikona. 1935. Str. 11.

Staub's Kommentar zum Allgemeinen Deutschen Handelsgesetzbuch. Ausgabe für Österreich. II. Band. 5. Lieferung. Čl. 313—335. Dunaj. Manz. 1935. Str. 257—320.

Dr. Šuman Janko: Komentar Zakona o zaštiti autorskog prava i medjunarodnih propisa. Beograd. Geca Kon. 1935. Str. 577.

Dr. Vasiljević Tihomir: Uslovna osuda. Mostar. Samozaložba. 1935. Str. 280.

Članki in razprave v pravniških časopisih. Arhiv, XLVIII, št. 5: Tasić Dj.: Platon g. Slobodana Jovanovića. Mazo A.: O poljskom obligacionom zakoniku. Solovjev A.: Seljaci-plemiči u istoriji jugoslovenskog prava. Savković J.: Usmenost u Grpp. Radojković M.: Srbija i međunarodni položaj Djerdapa od Pariskog kongresa do Svetskog rata. Bartoš M.: Privredne zadruge u Srbiji. Pržić I.: Međunarodna odgovornost za neprijateljsku propagandu protiv stranih država. — Arhiv, XLVIII, št. 5: Spektorski E.: Stogodišnjica Kegleove „Socialne fizike“. Savković J.: Ustmenost u Grpp. Nikolić V.: Psihoanalitičko posmatranje kriminologije. Petković I.: O pravnom dejstvu neblagovremeno podignutog odgovora na tužbu. Bartoš M.: Prećutna hipoteka likvidacione banke. Novaković M.: Grčko-francuski spor oko kula svetilja. Mirković M.: Šta znamo, a šta ne znamo o našoj poljoprivredi. — Arhiv, XLVIII, št. 6: Spektorski E.: Stogodišnjica Tokvilove knjige o demokratiji. Begović M.: O reformama porodičnog prava muslimana u Egiptu. Radojković M.: Srbija i međunarodni položaj Djerdapa od Pariskog kongresa do Svetskog rata. Mirković Dj.: Udeli kod društva sa ograničenom odgovornošću. Nedeljković B.: Opšta činjenička stanja pobijanja u stečaju. Bartoš M.: Stalni izbrani sudovi kao klasni sudovi. Bilimović A.: Statistički institut za ekonomska proučavanja na Univerzitetu u Sofiji. Mirković M.: O produktivnosti investicija u javnim radovima. Ilić A.: Da li diploma stečena na strani, ima svoje pravno dejstvo od dana, kad je izdata ili od dana kad je nostrifikovana? — Branič št. 11: Blagojević B.: Pojam prava u sistemu profesora g. dr. Djordja Tasića. Gajić N.: Imovinsko-pravni položaj udate žene, kao posledica njene zavisnosti od muža i pravno dejstvo ove zavisnosti na prava trećih lica. Mićović M.: Da li je odredba § 120 Kz. derogirana odredbom § 66 voj. Kz? — Branič št. 12: Mirković Dj.: Ugovor o subvenciji i prinos koji po tom osnovu država daje broderskim društvima. Ivković D.: Menični platni nalog po zastareloj menici. Kulaš J.: Problem akcesorne prirode saučešća. Lasić P.: Krivična odgovornost po zak. o zašt. aut. prava. Zimović M.: Postoji zadružni odnos izmedju oca i punoletnih sinova ako su sinovi došli do prinovka i sa ocem nastavili zajednički život. — Mjesečnik št. 11, 12: Andrassy J.: Abesinija (Etiopija), njezino državno uređenje i međunarodni položaj. Tomašić D.: Predmet i metoda sociologije. Pavlović Gj.: Pojam parnice. Bogdanović A.: Prijedlog za uređenje imovinskih odnosa bračnih drugova u novom općem gradj. zakoniku. Signjar R.: Lambert Quetelet: Sur l'homme. Miličić A.: Kako se ima pobijati odluka, koja odbija sprečavajuće prigovore, kada je unesena u presudu (§ 356 st. 4 Grpp.)? — Policija št. 21—22: Švarter A.: Teškoće hemijske sudske analize zbog nedostataka podataka. Keco-

jević S.: Stariji maloletnici u našem pozitivnom pravu. Jovanović B.: Zajedničko podizanje kuća. Gajić N.: Kako se određuje staralac po zabrani, njegova prava i dužnosti. Jelić I.: Deveti međunarodni kongres za kaznene zavode. S. M.: Prečutne hipoteke likvidacione banke i nove zemljišne knjige. Petković I.: Raskidanje zajednice izmedju očuha i pastorka. Franić A.: § 454 i sl. Gr. s. p. za Srbiju i novi Grpp. Šterić S.: Personalna evidencija kot opšte upravnih vlasti, kakva je i kakva treba da bude. Popović S.: Ko je nadležan da rasmatra po žalbi rešenja doneta od strane gradskih opština po čl. 2 Zak. o tak. iz odd. L istoga zakona u vezi § 128 zak. o grad. opšt. Stanković B.: O anonimnim dostavama. — **Policija št. 23—24:** Lazarević V.: Udruženje jugoslovenskih kriminalista. Kecojević S.: Stariji maloletnici u našem pozitivnom kriv. pravu. Očokoljić N.: Projekat zakona o istupima. Jelić I.: IX. međunarodni kongres za kaznene zavode. Franić A.: § 454 i sl. Gr. s. p. za Srbiju i novi Grpp. — **Pravna misao št. 8:** Sikar E.: Porođične zajednice u Francuskoj. Nedeljковиć B.: Pobijanje u stečaju. Dukanac Lj.: Ustanova nasledja. — **Pravna misao št. 9:** Todorović D.: Korporativizam. Vučković M.: Specialna ovlašćenja. Ignjatović R.: Gradski i seoski kredit. Mijušković J.: O mirovanju postupka po novom Grpp. Koštunica J.: Sudska praksa i ugovorno osiguranje na teritoriji Kasacionog suda u Beogradu. — **Pravni pregled št. 6:** Popović R.: Šta mora sadržati potpuni priziv prema propisima Kp? Ivanišević N.: Saslušanje pritvo-renika. Žganec V.: Bračno pravo u Predosnovi gradj. z. — **Pravosudje št. 9—10:** Sladović E.: Institut akreditiva u privredi i pravnom poretku. Muha M.: Da li u nadležnost sreskih sudova po § 44 t. 2 Grpp. spadaju i regresne tužbe po § 1042 Grpp. Steinmetz I.: Nekoliko primjedaba i predloga ka predosnovi g. z. Sardelić F.: O isključenju i izuzeću sudaca u gradj. post. Tauber L.: Odustanak od kartelnog ugovora. Stević L.: Nedostatak dužnikove imovine kao stečajna prepreka. Potočnik S.: Parnično punomoćije zastupnika siromašne stranke. Savić M.: Da li su okružni sudovi isključivo stvarno nadležni za sve parnice radi supružanskog izdržavanja. Jagedić: Pravni lekovi protiv odluka donesenih po Vp. Savić V.: Plaćanje nasledne takse na osnovu ostavinske rasprave i uknjižba iste protiv ostavitelja. Rančić D.: Da li treba naplatiti novčanu kaznu i onda kad je osudjenik izdržao odgovarajuće vreme u pritvoru ili istražnom zatvoru, pre nego što je presuda izrečena. Petrović B.: Sudijska nezavisnost. Manojlović M.: O jemstvima sudijske nezavisnosti. Lasić P.: Povodom pokrenutoga pitanja o sudijama.

Razne vesti.

Počastitev šestdesetletnice univerzitetnih profesorjev dr. Kreka, dr. Kušaja, dr. Škerlja in dr. Dolenca. Dne 16. decembra 1935 se je vršila seja odbora društva Pravnika, na katero so bili povabljeni poleg odbornikov in preglednikov tudi vseuč. profesorji dr. Krek, dr. Kušej, dr. Škerlj in dr. Dolenc. Vsi povabljeni so se seje udeležili, le po službenih poslih v Beogradu zadržani dr. Škerlj je pooblastil sina, gd. priv. docenta dr. Boža Škerlja, da ga je zastopal. Podpredsednik društva dr. Sajovic je otvoril sejo in nagovoril prisotne z naslednjim govorom:

„Ko so ustanavljali v težkih prilikah društvo „Pravnik“, določili so mu naši požrtvovalni predniki za prvo in poglavitno nalogo, da pomaga ustvarjati lastno domačo pravniško literaturo. Poskus je uspel in smo že davno preko prvih početkov, društvo pa nadaljuje, zvesto izročilu ustanoviteljev, to nalogo in posveča, kakor vsako drugo pravniško društvo, vso svojo skrb temu, da goji pravne in gospodarske znanosti. Ni mi treba kazati, kako se je razmahnilo slovensko pravoslovje po osvobodilnem prevratu, kako je prestopilo ozki okvir naše matice „Slovenskega Pravnika“ in kako se je uveljavilo v samostojni knjigi. Razvoj tega procesa nam je še živo pred očmi. Največ zaslug za lepi razcvet pa imajo gg. prof. Krek, Kušej, Škerlj in Dolenc, ti so dali s svojimi temeljnimi deli trdno podlago našemu domačemu pravoznanstvu. Skoro odveč je, da bi poudarjal na tem mestu, kaj nam je dal prof. Krek z ustavnim pravom, z obrazložitvijo načrta zakona o ureditvi rednih sodišč, s komentarjem civilnopravnega zakona, ki ga je napisal skupno s prof. Škerljem. Prav tako naj samo opomnim na Kušejevo veliko in edinstveno cerkveno pravo, na Škerljev sistem in zgoščeni komentar meničnega prava ter končno na prvi tolmač našega novega kazenskega prava, na oba sistema kazenskega prava in postopka iz peresa Dolenčevega, ki tudi prednjačita v jugoslovanski pravni literaturi. Naposled mi je treba samo omeniti osnovna dela iz domače pravne zgodovine, ki se ji je posvetil s tako ljubeznijo naš dragi predsednik Dolenc. Skratka, zaslug vseh štirih gospodov ne bomo mogli nikdar preceniti, današnje stanje domačega pravoznanstva kaže samo dovolj jasno nanje. — Poleg obširnega literarnega udejstvovanja delovali so in delujejo še danes vsi štirje gg. profesorji marljivo na ustvarjanju novega jugoslovanskega prava. Oni so zastopniki našega dela naroda v zakonodavnih komisijah, njih delo je priznано in čislano po vsej državi. — Poleg teh vsakomur vidnih del, ki so vsa v duhu „Pravnikovega“ načrta in ki se kažejo kot dejansko izvrševanje njegovega programa, ne moremo prezreti še poklicnega udejstvovanja gg. profesorjev. Pravniški učitelji naše akademske mladine so in sicer na oni univerzi, za katero se je naše društvo toliko borilo. Domala vsa povojna pravniška generacija je poslušala pri njih razlago prava, si

urila in oblikovala pri njih svoj pravniški čut in prejemala od njih ideje o pravu. Morda je sploh ena najtežjih nalog, navajati mladino, kako naj dviga ščit v obrambo prava in pravice. A imenovani gg. so tudi to nalogo rešili nad vse častno in kar v praktičnem svetu največ velja, tudi nad vse uspešno.

Društvo „Pravnik“ ne razpolaga s posvetnimi dobrinami, saj so njegovi cilji zgolj idealni. Zato se tudi zaslužnim možem ne more odolžiti drugače, kakor da poudari njih zasluge za občnost in za društvo ter da nanje javno pokaže. Takšna prilika ponudila se je letos, ko so gg. Krek, Kušej in Škerlj izpolnili šestdeseto leto življenja, a predsednik g. Dolenc ga doseže v teh dneh. Ta življenski dogodek je bil povod, da je društvo sklenilo, da počasti zasluge vseh s slavnostno številko svojega glasila. — Ko smo vabili na sodelovanje pri tej številki, odzvala se je pozivu radostno naša mlajša pravniška generacija, ponosna na to, da šteje slavljenca za svoje učitelje in mentorje. Uganila je, da more na stavbi domačega pravoznanstva graditi zanesljivo le, opirajoč se na trdno podlago, ki so jo položili slavljenči; da sme upati na trajne uspehe le, sledeč stopnjam svojih vzornikov. In tej generaciji, ki ima voljo, nadaljevati in dopolnjevati delo svojih prednikov, ne pa ga rušiti ali razdirati, je dal „Slovenski Pravnik“ v slavnostni številki edino besedo.

Sklical sem to današnjo sejo, da izročimo na njej izvod slavnostne številke „Slovenskega Pravnika“ našim jubilarjem. Kar se tiče razkošnosti in obsežnosti, se naše poklonilo sicer ne more meriti z onim bogatih narodov. Toda najsi se zdi naše priznanje le skromno, gg. slavljenca moremo uveriti, da je zato toliko bolj hvaležno, odkritosrčno in iskreno.“

Podpredsednik dr. Sajovic je čestital nato v društvenem imenu še enkrat vsem štirim gospodom in izročil vsakemu po en izvod v usnje vezane slavnostne številke „Slovenskega Pravnika“. V imenu slavljenčev se je zahvalil gd. profesor dr. Krek tako-le:

„Rojenice so hotele, da se zahvalim slavnemu društvu v imenu svojih tovarišev kot najstarejši, ki sem Vaše izredno odlikovanje najmanj zaslužil. Mislim pa, da Vaša nam tako dragocena in vzpodbudna počastitev ne velja toliko osebam, kakor bolj vesoljni naši fakulteti. Redko naključje, da obhajajo štirje njeni člani svojo šestdesetletnico, je bilo pač povod in prilika, da izkažete delovanju profesorskega zbora svoje priznanje.

Ako motrim Vašo ljubeznivo gesto s tega vidika, mi res ni treba biti preskromen, ker je naša fakulteta z organizatoričnim, pedagoškim in znanstvenim delovanjem svojih članov pač opravičevala vero in zaupanje, ki ga je imel naš narod vase in v bodočo svojo univerzo, ko je na neštetih zborovanjih, s peticijami, interpelacijami, intervencijami in v debatah v deželnem in državnem zboru zahteval ustanovitev vsaj treh fakultet v Ljubljani, med njimi tudi pravne fakultete.

Kakšne so bile avspicije za našo fakulteto?

Glavna, kolikor toliko stvarna argumenta naših nasprotnikov v bivši Avstriji sta bila premajhno število slušateljev in nedostatek sposobnih, na znanstveni višini stoječih akademskih učiteljev. Če se spomnimo, da so se upali Slovenci sami celo v debati avstrijske poslanske zbornice 6. decembra 1901 računati realno samo s 400 do 500 slušateljev na vseh treh zahtevanih fakultetah, smemo danes pač z zadovoljstvom ugotoviti, da je imela naša fakulteta s a m a že v prvem zimskem semestru 385 in da ima v tekočem semestru čez 600 slušateljev. Sedanje število je tem pomembnejše, ker živimo že v dobi malone povse zenačenega zakonodavstva in je tudi draginja v naši beli Ljubljani srečno dosegla višino velikih univerzitetnih mest naše države, s čimer so odpadli prvotni razlogi, iz katerih so naši večjidel siromašni dijaki m o r a l i dati prednost naši fakulteti pred mnogo starejšimi fakultetami naše domovine. Slovenski študent bi si iskal sedaj brez dvoma strokovne izobrazbe v velikem, za mladega človeka gotovo bolj privlačnem mestu, ako bi ga močna osebnost in sloves tamošnjih docentov ali bogati študijski pripomočki vabili tja. Opazujemo vprav nasprotno! Čedalje večje število slušateljev prihaja k nam iz bivše Dalmacije in Bosne in celo iz Hrvaške. G. podpredsednik je ljubeznivo podčrtal našo vzgojevalno udejstvovanje. Dasi uspehi pogostoma niso taki, kakor bi si želeli, moramo priznati, da je vobče naše seme padalo na rodovitna tla. Med svoje učence smemo šteti veliko število takih, ki se odlikujejo s trdnim značajem, temeljitim znanjem in bistrim očesom za potrebe življenja. Mnogo od njih zavzema odlična mesta v javnem življenju, precejšen odstotek se udejstvuje tudi znanstveno. Najlepši dokaz je pričujoča spomenica, sestavljena iz prispevkov naših bivših slušateljev. Žive priče pa so oni mladi učenjaki, bivši naši učenci, ki smo jim dali priliko za razširjevanje in poglobljanje študij v inozemskih kulturnih centrih, ki so že sami zasedli katedro in smo jim ali jim bomo izročili mirne duše svojo misijo. — Vse to opravičuje pač domnevo, da nudi profesorski zbor našemu slušatelju ono teoretično izobrazbo, ki jo sme od njega zahtevati. Toda če gledamo nazaj, je bilo spčetka res premagati mnogo ovir in težkoč. Prvi docenti smo bili postavljeni takorekoč pred nič. Niti predavalnic ni bilo, niti prostorov za seminarje in knjižnice, niti ene knjige niti učnega in izpitnega reda, pa zelo malo časa za priprave. Naš j e z i k je bil sicer dozorel za p r a k t i č n o uporabo pri uradih, zahvaliti se imamo za to vprav odličnemu organu društva „Pravnik“ in njegovim članom, našim sodnikom, advokatom, notarjem, v prvi vrsti blagopokojnima prvakoma dr. Babniku in dr. Majaronu. Kdor pa je stal, kakor mi ob zibelki naše fakultete in začel oblikovati svojo materijo teoretično, ve, da niti to delo še ni bilo dovršeno, nego se je v izvestni meri šele pričelo. To velja zlasti za historične, pravnofilozofske, narodnogospodarske vede, iz katerih je „Slovenski Pravnik“ takrat le redkodaj prinesel kakšno razpravo, v manjši

meri pa tudi za judicialne stroke, ker je bila naša terminologija poglavitno setavljena po državnem zakoniku in se je zato na teoretične pojme le malo ozirala. Koliko ur je bilo žrtvovanih, preden se je docentu posrečilo izslediti točno, jezikovno sprejemljivo znanstveno terminologijo! Kaj naj še govorim o drugih zaprekah in težavah? Nastali so seminarji in knjižne zbirke, ki sedaj vobče ustrezajo najnujnejšim učnim in znanstvenim potrebam, kolikor je bilo to sploh dosegljivo v razmeroma kratki dobi in spričo nedostatnih, v zadnjih letih skrajno okrnjenih kreditov. Tudi organizacija pouka, izpitov in rigorozov ni bila tako lahka, kakor se zdi sedaj. Vendar smemo reči, da smo te in druge težkoče brzo in srečno premagali. — Pa kaj so nam še prorokovali nemški politiki stare Avstrije? Še petnajst let pred ustanovitvijo naše univerze jo je nemški nacionalizem označeval za fantom, ki da se je mogel roditi le v šovinističnih, megalomaničnih glavah slovenskih politikov. Predočevali so nam, da bomo le prevajalci in nekritični posnemalci drugojezične, predvsem nemške literature. Slušatelji iz prvih let obstoja naše fakultete, ki so še bili poslušali predavanja nemških profesorjev na avstrijskih univerzah, in poznavalci nemške literature nam bodo mogli potrditi, da nismo sprejemali tujih izsledkov nekritično in da se poslužujemo, če treba, samostojnih raziskovalnih metod, ki so porodile dovolj plodov, pohvaljenih tudi zunaj naše države. Ravno to smatram za najboljše spričevalo, da niti na področju strogega znanstva ne zaostajamo za inozemstvom. Večina mojih kolegov imponira ne samo tovarišem na ostalih jugoslovanskih fakultetah: pridobili so si sloves tudi v inozemskem znanstvenem svetu. Šele to je pravo merilo za ocenjevanje znanstvenih vrednot.

Mislím torej, da ne smemo zavrni ti izraza Vašega priznanja kot povsem nezasluž enega, kolikor je namenjen bolj vsemu profesorskemu zboru kakor ravno nam šestdesetletnikom. Po Vašem činu izredne pozornosti pa se seveda čutimo posebno počaščeni mi štirje, ki so naša leta dala povod za ta izraz spoštovanja. Zlasti pa smo vzradoščeni in hvaležni, da ste izbrali najlepši in najkoristnejši način praznovanja. Ne s hrupnim zborovanjem ali banketom in s kadilnikom v roki, ampak z delom ste nas počastili, z izdajo krasne slavnostne številke našega „Slovenskega Pravnika“, s katero je društvo, zvesto svojim častitljivim tradicijam, zopet brez dvoma sijajno obogatilo našo pravno literaturo. Zahvaljujem se društvu najpristrčneje v imenu nas četvorice, pa tudi v imenu profesorskega zbora za dragoceni dar, za priznanje, izraženo z njim naši fakulteti, in — če smem tako reči — za zvesto prijateljstvo, ki ga nam vedno izkazuje te. Bodite uverjeni, da ga goji prav tako iskreno naša fakulteta proti Vam. Naša topla zahvala velja vsem gospodom, našim bivšim učencem, ki so navzlic zaposlenosti v svojih poklicih drage volje prispevali k temu lepemu zborniku, ki je v čast ne samo njim in nam, nego vsem slovenskim pravnikom. Posebno našo zahvalo pa sprejmite Vi, g. podpredsednik in dragi tovariš, za veliki

trud, ki ste ga vprav v zadnjih mesecih ob najtežjih okoliščinah vlagali v to delo, in Vi, gg. odborniki, ki se v dobi krize niste obotavljali obremeniti društvo z gmotnimi žrtvami.

Želim, da bi naša fakulteta, ko odstopimo v bližjem času mi stari, ostala zvesta načelom delovanja in s še večjim uspehom nadaljevala gradnjo, kateri smo položili temelje. Predvsem pa želim iz srca, da ji stoji pri tem društvo „Pravnik“ zvesto ob strani in da ostane razmerje med društvom in našo fakulteto ali — grobo rečeno — med prakso in teorijo na sedanjem stališču prepotrebne kooperacije. Naj bi se zlasti še bolj utrjevala tudi osebna prijateljska vez, ki nas združuje in ki je enako v Vašo in našo korist. Tako se vodimo za roke in se bližajmo onim idealom, ki so lebdeli pred očmi našim prednikom in ki naj ostanejo tudi naši ideali in ideali naših naslednikov! Naj živi, cvete in raste naše društvo in njegovo glasilo „Slovenski Pravnik!“

S tem je bila kratka, a pristrčna seja zaključena.

Dr. Fr. Tekavčiču v spomin. Za Tavčarjem, Trillerjem, Majaronom, Krisperjem in dr. in končno Tumo je odšel še eden zadnjih iz one stare garde naših ljubljanskih odvetnikov dr. France Tekavčič. — Ta garda, ki je bila prava reprezentanca našega slovenskega, osrednjega in — če hočete — ljubljanskega baroja, onega starega solidnega kadra, ki je v polpretekli in naši najponosnejši slovenski dobi reprezentiral tudi cvet našega razumništva. Bil je odličen pravnik še iz onih časov, ko so se posvečali odvetništvu najboljši izmed najboljših po starem načelu: „Ist der Jurist geraten, so macht man ihn zum Advokaten,“ — pa tudi iz onih časov, ko je skoro sleherni advokat bil — skoro bi dejal — avtomatično javni narodni — seveda brezplačni — delavec in ne samo zgolj in navaden kruhoborec... In tako najdemo našega dr. Fr. Tekavčiča predvsem pri vodstvu narodnega gledališča, — celo urednik „Ljubljanskega Zvona“ je bil skozi eno leto, — v nadzorstvu C.M.D. itd. Bili so pač to drugi idealnejši časi, ki se nikdar več ne vrnejo, a so bili vendar tako lepi... In kar štejem in čislam na dragem mi dr. Tekavčiču posebno, — je, da je bil absoluten poštenjak vedno in vsekdar in ob vsaki še tako zapeljivi priložnosti, in takih se stanu, kateremu je pripadal, nudi toliko dan na dan... Mene so vezale z dragim pokojnikom posebne prijateljske vezi. Spričo svojega temperamenta, sem marsikomu povedal brezobzirno bridko besedo in sem si nakopal marsikako aferico z raznimi faktorji v službi. Njega sem si izbral kot svojega zastopnika. Branil me je prav vedno z uspehom.

Bil je eden izmed onih juristov, ki mu pravo ni bil suh in suhoparen paragraf, nego se je pri svojih poklicnih ukrepih posvetoval tudi s paragrafom vseh paragrafov z — domačo, prirodno pametjo in pa najsvetejšim in najsvetlejšim izmed njih s — svojim srcem, ki ga je bila sama plemenitost in dobrot. Tak jurist pa je bil dragi mi Tekavčič zato, ker ni sedel vedno doma za pečjo in med knjigami, nego

se je ozrl v svojih najboljših letih nekoliko tudi okoli sebe in po širnem svetu. Zato je bil tudi zmožen in je imel za to tudi dovolj avtoritete, da je uspešno prikazal marsikako mojo zadevo in marsikak moj drastičen izraz ne samo kot jurist nego tudi kot človek tako, da je za marsikako temperamentno besedo včasih treba drugačnega merila, kakor se utegne rabiti običajno. In zato, pravim, so vezale mene s pokojnim, ki me je razumel in umel življenje, mene in paragrafe tolikokrat spraviti v — pravi sklad — posebne vezi hvaležnosti in posebnega prijateljskega spoštovanja. In prav za to mi je težko pisati — prav njemu — posmrtnico, ker ne bi čul rad očitka, da sem preveč subjektiven in da v hvali pretiravam... Ako bi mu ne bil stal v življenju tako blizu, bi mu napisal drugačen slavospev. Tako pa končam teh par skromnih spominskih vrstic z vzklikom: dr. Franu Tekavčiču večnaja pamjat!

J. C. Oblak.

(Opomba. Dne 5. januarja 1936 je umrl dr. Tekavčič v starosti 74 let. Odvetnik je postal 1893, bil izvoljen 1896 v odbor odvetniške zbornice v Ljubljani in ostal v njem do 1. oktobra 1935. Član disciplinskega sveta zbornice je bil od l. 1898., medtem 28 let zbornični pravdnik in zadnjih 6½ let član disciplinskega senata pri stolu sedmorice odd. B. Pri društvu „Pravniku“ je opravljal funkcijo preglednika od l. 1915. dalje.)

Kronika društva „Pravnika“. Predavali so doslej na društvenih sestankih: Dne 5. decembra 1935 okrožni sodnik dr. Jurij Štempihar: „O varnostnem (fiduciarnem) prenosu premičnin in terjatev“; dne 12. decembra 1935 univ. profesor dr. Aleksander Bilimovič: „O načrtu združnega zakona“; dne 16. januarja 1936 priv. docent, namestnik viš. drž. tožilca dr. Avgust Munda: „Pojem poskusa v novejši zakonodaji s posebnim ozirom na nemško narodnosocialno pravo“; dne 23. januarja 1936 odvetnik dr. Josip Pretnar: „O kartelih“.

Osebnosti. Na ljubljanski univerzi sta postavljena: za rednega profesorja civilnopravnega postopka s stečajnim pravom dr. Sajovic Rudolf, za docenta ustavnega prava in teorije o državi dr. Kušej Gorazd. — Pri sodiščih so postavljeni: za apelacijske sodnike v Ljubljani Tiller Fran, dr. Kovča Fran, dr. Petelin Bogdan, dr. Prešeren Jakob; za okrožne sodnike Kuder Julij (Maribor), Antipin Nikolaj (Celje), Prijatelj Josip (Novo mesto), dr. Dolinar Jakob (Ljubljana); za starešino sreskega sodišča dr. Lavrenčič Matija (Maribor); za sodna pristava Jereb Bogdan (Celje), Polc Josip (Celje). Premeščen je sodnik okrožnega sodišča dr. Vračko Edvard v Ljubljano. — Za višjega državnega tožilca v Ljubljani je postavljen dr. Kravina Luka, za drž. tožilca v Novem mestu Barle Gustav, za namestnika drž. tožilca v Celju dr. Rus Davorin. — Za državnega pravobranilca v Ljubljani je postavljen dr. Vidmar Jože. — Pri politični upravni službi so postavljeni: za pomočnika bana v Ljubljani

dr. Majcen Stanko, za banske svetnike Podboj Franc (Skoplje), Žnidaršič Josip (Sarajevo), dr. Vidmar Ivan (Ljubljana); za sreske načelnike Hubad Josip (Ljubljana), Maršič Franjo (Novo mesto), dr. Hacin Lovro (Litija), Bavdek Ivan (Logatec), dr. Zobeč Ivan (Celje), dr. Bratina Franc (Dolnja Lendava), dr. Vidic Janko (Ptuj); za sreskega podnačelnika Počkaj Jakob (Ljubljana), Voušek Fran (Dubrovnik); za politična upravna sekretarja Djurin Jurica (Banja Luka), Labaš Rudolf (Zagreb), dr. Bratina Zvonko (Skoplje); premeščeni so sreski načelniki Makar Milan (Rogatica), Popović Peter (Maribor, levi breg), dr. Šiška Janko (Maribor, desni breg), dr. Suhač Matija (Vojnik), Malešič Matija (Konjice), dr. Kartin Herbert (Črnomelj), Levičnik Franc (Ljubuški), dr. Čuš Tina (Priedor), Krajšek Anton (Krško). — Premješčen je svetnik finančne direkcije dr. Pavlič Martin v Ljubljano, sekretar ministrstva financ dr. Pipan Vaso v Beograd. — Odvetniško pisarno so otvorili dr. Stuhec Anton, Čobal Josip, dr. Leskovic Fran in dr. Draxler Viktor, vsi v Ljubljani. Odvetništvu sta se odpovedala Zdolšek Anton in dr. Papež Oton. — V pokoj sta stopila pomočnik bana dr. Pirkmajer Otmar in banski svetnik Vončina Fran. — Umrla sta sodni nadsvetnik Oblak Avguštin in odvetnik dr. Tekavčič Fran.

„Pravna slovenščina“. Tednik „Slovenija“ (Kranj) je v svoji številki z dne 28. decembra 1935 ponatisnil poročilo, ki je bilo objavljeno v „Akademskega glasu“ povodom nastopnega predavanja privatnega docenta dr. Stojana Bajiča. Naslovil je svoj članek „Pravna slovenščina“, z njim pa prevzel trditve, da je slovenščina, ki jo pišemo pravniki, slaba in da so predavatelji na pravni fakulteti naše univerze učne knjige in skripta za dijaštvo prevajali iz nemščine, kar da je pozneje v navado prešlo. Te trditve so ostale v prvotnem poročilu in v ponatisku brez vsakega dokaza; spozna jih pa vsak poznavalec slovenske pravne književnosti takoj za proste neresnice. Prišle so očevidno od „filologa-slovenista“, ki se je ponudil za pomoč „starejši generaciji slovenskih juristov kot poznavalec slovenskega književnega jezika“. Tu je sodil o razvoju slovenskega pravnega jezika človek, ki slovenske pravne terminologije in njenih sodobnih potreb ne pozna. Zato: Ne sutor supra crepidam! Starejša in mlajša generacija slovenskih pravnikov je skupno po prevratu izdala šestnajst letnikov „Slovenskega Pravnika“; predavatelji na pravni fakulteti so oskrbeli izdajo enajst letnikov „Zbornika znanstvenih razprav“ (dvanajesti je na potu) in spisali lepo število učbenikov, tolmačev in pod., ki so bili povsod dobro sprejeti in odlično ocenjeni. Vsi, stari in mladi, gremo, tudi kar se tiče „pravne slovenščine“, preko zgoraj označenih trditev mirne duše svojo pot naprej za — Babnikom, Bežkom, Kavčnikom in Majaronom...

Dr. Metod Dolenc.

Naročnina za „Slovenski Pravnik“ znaša 60 dinarjev. Gg. naročnike prosimo, da zaostalo naročnino čimprej poravnajo; tudi uprava mora poravnati svoj dolg tiskarni. Poslužijo naj se v to priloženih položnic; kdor pošilja naročnino s pošt. ali čekov. nakaznico, naj jo naslovi na „Društvo »Pravnik« v Ljubljani“ (ne osebno na blagajnika), ker se pripisuje vsa naročnina čekovnemu računu pri poštni hranilnici. Tudi reklamacije naj se naslavljaajo tjakaj; upoštevajo se samo prvih 14 dni potem, ko je list izšel. Prav tam se dobe: Spomenica na drugi Kongres pravnika in letniki „Slovenskega Pravnika“ od l. 1909. naprej. Cena s poštnino vred za Spomenico o ljubljanskem Kongresu — 25 Din, za „Slovenski pravnik“ letniki od 1923 do 1935 po 70 Din, ostali letniki po 40 Din. Posamezni snopiči (dvojne številke) po 12 Din.

Dr. E. Pajnič: Sreska kot kazenska sodišča po novem zakoniku o sodnem kazenskem postopanju — cena 15 Din.

Uporedna slavenska pravniška terminologija — cena 30 Din.

Kupimo 1. in 2. številko letnikov 1930., 1931. in 1933. „Slovenskega Pravnika“. Ponudbe na upravo lista.
